

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 94

VELJAČA
2002
2

IZDAVAČ:
HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB
TEL./FAX: 01/48 24 142
TEL: 01/48 23 624
E-MAIL: HPS@ZG.TEL.HR
WWW: HPS.NET.HR

E-MAIL UREDNIŠTVA:
HRVATSKI.PLANINAR@VIP.HR
WWW: HPS.NET.HR/HP

UREDNIK:
ALAN ČAPLAR
SV. MATIJA 7, 10010 ZAGREB
TEL: 091/51 41 740
TEL./FAX: 01/66 88 512
E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR

UREDNIČKI ODBOR:
DR. BORISLAV ALBJA
DARJO BERJAK
DR. SREČKO BOŽIČEVIĆ
VLADO BOŽIĆ
TOMISLAV ČANIĆ
MILADEN FIŠS
ZDENKO KRISTIJAN
PROF. KRISTOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAIC:
»EKOLOŠKI GLASNIK«
DONJA LOMNICA

Veljača 2002
February 2002

Broj 2
Number 2

Godište 94
Volume 94

S A D R Ź A J

Verica Thune Kostelić, Himna prirodi	33	
Jasna Kosović Mojih sto vrhova	34	
Vlado Božić »Špiljarova« špilja	38	
Zlatko Pap Stotinu mladih na Pokojcu	40	
Vlatko Oštrić Na zagorskim padinama Medvednice	42	
	Od mora do vrha	48
Goran Šeremet Što ponijeti na planinarski izlet?	50	
Đuro Priljeva Od Zrina do Zrina	53	
Zdenko Kristijan Hrvatska planinarska obilaznica	56	
	In memoriam: Tonka Žic-Abrus	58
	Speleologija	59
	Planinarski tisak	60
	Planinarske kuće i putevi	62
	Pisma čitatelja	63
	Vijesti	64

Slika na naslovnici:

Špilja Golubnjača, foto: Vlado Božić

- ČASOPIS izlazi u 10 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz, te za studeni i prosinac kao dvobroj). Prvi broj izašao je 1. lipnja 1898. kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.
- PRETPLATA za 2002. godinu je 120 kuna (za inozemstvo 32 eura). Pretplata se uplaćuje na qiro-račun izdavača 30102-678-5535, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba upisati svoj pretplatnički broj koji se nalazi na naljepnici uz adresu na omotu časopisa. Pretplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236, na isti način.
- NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za pretplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom ćemo im poslati uplatnicu i brojeve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu primati primjerak časopisa.
- SURADNJA: Prilozi se mogu slati poštom, na disketi ili putem e-maila. Krajnji rok za primitak priloga je 1. dan u prethodnom mjesecu (za dvobroje dva tjedna kasnije). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade teksta, posebno za duge priloge. Prednost imaju prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketi). Snimke digitalnom kamerom treba poslati kakvi jesu, a skenirane slike treba pripremiti u rezoluciji od 300 dpi. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. Za detaljnije upute obratite se uredniku.

HIMNA PRIRODI

VERICA THUNE KOSTELIĆ, Zagreb

*U slutnji, u čežnji daljine,
u srcu, u duhu planine, planine.*

(Tin Ujević)

Ljubav prema planini stalno živi u meni. Ni je došla iznenada, nego je postupno obuzimala moja raspoloženja i moje divljenje. Odgajala me u tišini srca za sve one pohode i lutanja koja sam proživjela kroz dugi niz godina moga planinarenja. Svaki dolazak je bio radost, a svaki rastanak obećanje da ću ponovno doći.

Prošle su mnoge godine, ljubav za planinu ostala je moja potreba, štoviše moj *spiritus movens*, snaga i radost bez koje bi moj život bio uskraćen za jednu neizrecivu datost.

Danas sam u jeseni života i više ne mogu sa sigurnošću reći da ću opet doći, tako da ti pohodi i ti susreti postaju za mene još dragocjeniji.

Put nas je ovoga puta vodio na srednji Velebit. Kuća na Alanu, noćenje i drugoga dana uspon na Hajdučke kukove.

Prekrasan jesenji dan, bez oblačka. Jedva se dade naslutiti da je polovica listopada. Put od Alana do Lubenovca ravan je i ima vremena pripremiti tijelo za uspon. Onaj poznati osjećaj pohranjen negdje u dubini bića čeka da provali od radosti i čežnje. A snaga u ovim našim godinama nije zanemariva, nju će nadići ljubav i doživljaj čara vrha ove ponošite planine.

Prelazimo različite slojeva šumskog raslinja, a što smo bliže vrhu ispresijecaju nas veliki kameni blokovi kojima i odgovora naziv kukova. Podsjećaju na kristalne površine preko

kojih je jedino moguć uspon do vrha. Miriše i mediteransko grmlje, jer je ova druga strana bliža moru.

I onda - vrh, prostranost i dalekost, gdje oko doseže, a nebo spaja. To je onaj osjećaj zanosu i mira, neke zahvalnosti za sve stvoreno! I ja sam dio toga stvorenog koje baš na tom mjestu doživljava svoju puninu sklada. Zagrliti sve prijatelje u neizrecivosti osjećanja i zahvaliti im što postoje, to je još jedino što je preostalo. A srce ravnomjerno kuca i želi da vrijeme stane.

Spuštanje je zadovoljstvo prijedena. Naše će biće dugo živjeti od nakupljenih sličica koje će se kao u sinemaskopu redati i uljepšavati svaki-danji. Stvarnost će nakon takvih doživljaja biti lakše podnošljiva. Puni zanosu i optimizma lakše ćemo krenuti u novi dan. Priroda je prema nama bila tješiteljica, probudila novu ljubav, koja nam u životu tako često nedostaje.

Veliki Lubenovac na sjevernom Velebitu

MOJIH STO VRHOVA

Bilješke s obilaska Hrvatske planinarske obilaznice (1. dio)

JASNA KOSOVIĆ BINGULA, Zagreb

Pošaljem ja Komisiji za planinarske puteve HPS-a ispunjeni dnevnik »Po planinama SR Hrvatske« nakon što sam 1998. uspjela dobiti treći žig u području Dalmacije, jedini koji mi je nedostajao za značku obilaznice. Bila je to Dinara, žig s pohoda nakon rata. A oni meni odgovore da je došlo novo vrijeme i da ne mogu dobiti značku na kojoj su neki stari simboli. No, meni za utjehu, pišu mi, osnovat će se nova obilaznica po Lijepoj Našoj i imat ću priliku dobiti i više od jedne značke, a žigove iz starog dnevnika priznat će u novom. Tada sam se prilično razljutila i pomislila kako je u mojim godinama dovoljno dobiti jednu značku.

A onda sam ipak kupila dnevnik nove obilaznice. Proučila sam pravila i shvatila da je do brončane značke doista lako doći. U njemu su hrvatske planine podijeljene u 20 područja, a za brončanu značku dovoljno je imati žigove barem 23 vrha iz 10 područja. Svi se oni mogu naći u starom dnevniku. Tako sam uspjela doći do prve značke.

Veselim se znački. Gledam novi dnevnik, a u njemu nabrojano 135 vrhova. Za mnoge nisam ni čula. Sigurno su zanimljivi kada su tu u dnevniku. Razmišljam što dalje. Naravno da ih treba posjetiti. Ali kako? Automobilom je lako obići sva područja. Ja nemam auto, ali, sjetim se, imam Marijana - najveću podršku i pomoć u svakom pogledu. Oboje volimo hodati i boraviti u prirodi, pa je dogovor kratak: treba posjetiti što više od 135 vrhova.

Do srebrne značke već je nešto teže doći, i to zato što vrhovi moraju biti iz svih 20 područja. Opisat ću kako smo mi to ostvarili. Pa, pu-tujte sa mnom!

DRUGO PODRUČJE čine Moslavačka gora i Bilogora. Najviši vrh Bilogore je Stankov vrh (309 m). Dostupan je autom; od makadamske ceste do njega je pedesetak metara. Stankov vrh je kontrolna točka Koprivničkog planinarskog puta, pa sam posjet Stankovom vrhu iskoristila i

za prolazak toga puta. Jutarnjim vlakom stigli smo do stanice Koprivnički Bregi, prve stanice iza Koprivnice. Lako smo se kretali jer je put dobro markiran i za devet sati (s odmorima) stigli smo sve do Podravske Subotice. Autostopom smo se prevezli do Koprivnice, a odatle vlakom do Zagreba.

Na Stankovom vrhu je zapušteno odmoriste s klupama uz spomenik planinaru Stanku Šafaru, po kojem je vrh dobio ime. Žig nije na vrhu, nego na prvoj kući u selu Jagnjedovcu, oko pola sata dalje. Od planinarskih točaka prošli smo usput kroz rekreacijski centar »Podravke« s dva ugostiteljska objekta i vidikovcem na kojem je drvena piramida i kraj pl. kuće »Rudi Jurić« na Pesku, koja je, na žalost, bila zatvorena.

Vrh Moslavačke gore Vis nije lako posjetiti javnim prijevozom. Srećom, postoji Ronald s autom. On je također zainteresiran za Hrvatsku planinarsku obilaznicu. Tako smo na vrh Vis stigli preko Kutine i sela Čaira, odakle se lijevim krakom ceste prije sela stiže u Kutinicu. Markiranim se putem uza žičanu ogradu stiže na vrh za 45 minuta. Vrh Vis (444 m) je sa sjeverne strane šumovit, dok se s južne pružaju lijepi vidici prema dolini Save. Na vrhu nema žiga pa se treba fotografirati. Vis se može obići kao dio »Kružnog puta po Moslavačkoj gori«, koji počinje i završava u Gornjoj Jelenskoj (nema redovne autobusne linije), udaljenoj 7 km od Popovače. Za obilazak treba 7 sati.

Obilazak Moslavačke gore iskoristili smo i za posjet planinarskoj kući »Moslavačka Slatina«, do koje nam je od Popovače trebalo sat i pol hoda, kući u Krajiškoj Kutinici (prije sela Čaira desnim krakom ceste) i domu na Omanovcu.

Drugi dan našeg izleta iskoristili smo za posjet slavonskim planinama. Noćili smo u domu na Petrovom vrhu, te se rano ujutro odvezli do izletišta Strmca koje smo zatekli opustošeno još od rata, dok je planinarska kuća obnovljena.

Iz Strmca smo krenuli u obilazak PRVOG PODRUČJA - Požeškog gorja. Markacija prema Brezovom polju (985 m) je obnovljena, a za uspon treba 2 sata i 15 minuta, mjestimično po vrlo strmom putu. Osim releja, na vrhu je zidani geodetski stup u obliku obeliska, kakav se može vidjeti jedino u slavonskim planinama. Žig je pričvršćen na stupu.

Na Maksimov hrast, najviši vrh Požeške gore, uputili smo se preko Nove Gradiške i Starog Petrovog Sela, gdje treba skrenuti za selo Vladisovo. Prošli smo telefonsku govornicu u središtu sela i nastavili desnim krakom makadamske ceste do zadnje vikendice, gdje smo ostavili auto. Markacija vodi iza rampe i pokraj nadstrešnice uz potok, a onda se strmo uspinje prosjekom do vrha. Za uspon treba 1,15 sati.

Maksimov hrast (614 m) je šumovit vrh, bez vidika, a nema ni Maksimovog hrasta. I ovdje je zidani geodetski stup, ali žiga nema. Mi smo ga dobili »na povjerenje« u Strmcu, ali smo se, za svaki slučaj, fotografirali na vrhu. I Maksimov hrast i Brezovo polje su kontrolne točke Slavenskog planinarskog puta pa se posjet može povezati i s obilaskom toga puta.

Hrvatska planinarska obilaznica u Požeškom gorju ima 8 vrhova. Osim Lapjaka i Petrovog vrha na Papuku i Brezovog polja na Psunju, te Maksimovog hrasta na Požeškoj gori, zastupljeni su još vrhovi Krndije (Kapovac), Papuka (Češljakovački vis i Ivačka glava) i Dilj-gore (Čardak).

Uvijek sam mislila kako je nemoguće na izlet na Papuk iz Zagreba doći javnim prijevozom. Tako je bilo sve dok nisam u voznom redu našla vlak koji iz Zagreba polazi u 6,05 sati, a dolazi u Veliku u 8,28 (s presjedanjem u Novoj Kapeli). Od željezničke stanice se za 30 minuta stiže do kupališta, a za još 10 min do pl. doma »Lapjak«. Tu počinje uspon na vrh Lapjaka (1 sat) pokraj ruševina Veličkog grada. Nešto prije vrha su slikovite stijene na kojima je postavljen velik drveni križ, od kojeg se pruža vidik na Ivačku glavu i vrh Papuka s vojnim objektima. Oko 5 minuta dalje je u šumi vrh Lapjak (667 m), koji se poznaje po geodetskom stupiću. Žiga nema, pa sam se slikala kod križa na stijenama.

Nastavljamo grebenskim putem prema Jankovcu preko Nevoljaša. Prije uspona na Nevo-

Maksimov hrast na Požeškoj gori

foto: Jasna Kosović

ljaš markacija dolazi u područje kršoloma nastalog u nevremenu. Ne može se proći, pa se spuštamo na šumski put i uspinjemo ponovo do markacije. Otkrivam da je i Nevoljaš vrh. Obrastao je u šikaru i ne pruža vidika. Malo dalje je livadica s kućom »Jezerce« (1 sat od vrha Lapjaka). Usput smo nabrali puno virganja, pa ih tu na stolu pregledavamo.

Krećemo u smjeru Ivačke glave, jer o Jankovcu nema spomena. Ipak, nakon 10 minuta dolazimo do raskrižja na kojemu piše da se za Jankovac ide desno. Nakon sljedećih 10 minuta je novo raskrižje na kojemu je ravno put za Češljakovački vis, desno za Jezerce, a lijevo za Jankovac. Na Jankovac stižemo za 40 minuta po strmoj, klizavoj i zarasloj stazi.

Dom je otvoren, tu ćemo prenoćiti. Stižemo još za dana otići do izvora Jankovačkog potoka koji protječe kroz dva umjetna jezera ispred doma, a onda se ruši kao slap Skakavac i utječe malo dalje u potok Kovačicu. Uspeli smo se i do dviju pećina. U nižoj je grobnica vlastelina Josipa Jankovića. Prilaz pećinama je neuređen i ne-

Brezovo polje, najviši vrh Psunja**foto: Jasna Kosović**

označen, a grobnica zapuštena i opustošena. Ali slap Skakavac je za mene bio iznenađenje zbog svoje veličine i slikovitosti. Svakako ga treba posjetiti.

Drugi dan krećemo u osvajanje Ivačke glave. Put vodi preko Jankovačkog potoka makadamskom cestom 30 min uz potok Kovačicu do spomenika bolnici »Kovačica«. Markacija tu skreće preko potoka i stazom se strmo uspinje pokraj partizanskog groblja »Kovačica« i preko dviju izraženih kota stiže do makadamske ceste (1 sat) koja vodi na vrh Papuka. Prelazimo cestu i dalje se uspinjemo šumskim putem još pola sata do vrha.

Sam vrh Ivačke glave (913 m) je stožac visine 50 m sa strmim šumovitim obroncima. Na vrhu je tuljac sa žigom. Vidik je ograničen na vrh Papuk na kojem se prepoznaju vojni objekti. Spuštamo se po suprotnoj strani stošca prema Mališčaku. Prolazimo kraj izvora Orahova voda i dolazimo na raskrižje markiranih puteva s kojeg smo za pet minuta na vrhu Mališčaka (728 m) s planinarskim skloništem. Od Ivačke smo glave hodali sat i pol. Vrh je stjenovit i prekrasan vidikovac na gorski lanac s vrhovima Papuk, Ivačka glava i Nevoljaš.

Nakon odmora se vraćamo na glavni put i njime spuštamo još sat i pol do Velike. Stigli smo tri sata prerano, jer vlak za Zagreb polazi u 17.28. Žao mi je što od Ivačke glave nismo svratili i na

vrh Papuk (1 sat hoda više), no ostao nam je razlog više da dođemo ponovno u Požeško gorje.

U Hrvatskoj planinarskoj obilaznici SEDMO PODRUČJE čine Karlovačko Pukoplje, Banovina i Kordun. Zastupljena su tri vrha: Vinica, Martinščak i Vodenica. Vinica i Martinščak se mogu obići u jednom danu. Za prijevoz smo se koristili vlakom do Duge Rese. Markacija počinje nakon mosta preko rijeke Mrežnice. Prije vrha se prolazi kraj drvene nadstrešnice i kuće koju gradi PD »Vinica« iz Duge

Rese. Oдавde se pružaju vidici, a tu je i odmorište. Sam vrh Vinice (321 m) je malo dalje i ima žig. Za uspon treba manje od sata.

Na drugu stranu markacija se spušta do Belajskih Poljica (oko 50 min), a onda asfaltnom cestom treba nastaviti 5 km kroz selo Podvožić,

Križ pod vrhom Lapjaka**foto: Jasna Kosović**

Martinščak nad Karlovcem**foto: Jasna Kosović**

pa uz Koranu do sela Ladvenjaka. Tu markacija skreće prema Martinščaku i uspinje se do vrha još 45 min. Na vrhu Martinščaka (346 m) su kapela Sv. Martina i odašiljač, a kutija sa žigom pričvršćena je na ogradi. S vrha se može za pola sata sići u Velemerić na autobus za Karlovac, no on vozi samo radnim danom. Kako je bila nedjelja, odlučili smo se spustiti na cestu za Plitvice. Vratili smo se malo prema Ladvenjaku, pa za markacijom desno do groblja i kroz Cerovac do mosta na Korani (1,15 h). U gostionici uz glavnu cestu saznajemo da oko 16 sati prolazi autobus, ali mi se uspijevamo prebaciti autostopom do Karlovca. Bio je to doista lijep izlet.

Na Vodenicu se može vlakom koji svaki dan vozi iz Karlovca za Ozalj u 11,20 sati, a iz Ozlja u 16,42, što je dovoljno vremena za posjet vrhu. Mi smo željeli spojiti izlet na Vodenicu s obilaskom Dubovačkog planinarskog puta, pa smo pošli u subotu iz Karlovca vlakom u 9.20. Iako za obilazak puta treba 7 sati, mi ga nismo uspjeli prijeći, jer su na mnogim važnim skretanjima markacije bile nevidljive. Osim toga, žig kontrolne točke u selu Završju je premješten iz bivše škole na privatnu kuću (izvan trase). Za taj žig izgubili smo dosta vremena hodajući u raznim smjerovima. I kad smo već odustali od traženja, dojurio je za nama na mopedu jedan mještaniin koji je

shvatio što tražimo i uputio nas na pravo mjesto! Žig smo tražili i u Hrašću, tako da smo do Gornjih Stativa stigli kasno poslije podne i odlučili da put završimo neki drugi put. Kako ni tuda vikendom ne prolazi autobus, do Karlovca smo došli autostopom.

Vrh Vodenice (538) je zaravan s malom livadom okruženom šumom, bez vidika. Tu je stol s klupama i tuljac u kojem tada nije bilo žiga.

Za obilazak Vinice, Martinščaka i Vodenice, te planinarskih kuća »Mont Zadobarje« i »Zvonimir Plevnik« na Kalvariji, uz dovršenje Dubovačkog planinarskog puta do starog grada Dubovca, trebala su nam tri dana. Usput nisam našla žigove na vrhovima Vodenici i Martinščaki niti u kući na Kalvariji, dok je kuća »Mont Zadobarje« bila zatvorena.

Jedne lijepe nedjelje je Ronald krenuo u obilazak tog područja i ja ponovo s njim. Poznavala sam sve najkraće prilaze vrhovima i kućama, pa nam je za obilazak svih triju vrhova i obiju kuća trebao jedan dan. Za divno čudo svi su žigovi bili postavljeni na vrhove, kuća na Kalvariji je dobila žig, a kuća »Mont Zadobarje« je bila otvorena. Eto što znači planinariti autom!

U idućem broju: Doživljaji s planinarskog obilaska po Dalmaciji

»ŠPILJAROVA« ŠPILJA

Zanimljivo otkriće na Crnopcu

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

Za »špiljare« sam čuo još davno, kada sam se počeo baviti speleologijom. O njima su meni i drugim mladim članovima SO-a PD »Željezničar« pričali naši stariji članovi koji su već istraživali špilje i jame po cijeloj Hrvatskoj, pa tako i po sjevernoj Dalmaciji i Velebitu. Zalazili su tamo u sela i zaselke te se raspitivali za špilje i jame. Predstavili su se kao špiljari koji traže špilje i jame. Mnogi su ih ljudi tada gledali s nevjericom, jer su za njih bili neobično obučeni i opremljeni, pa su teško započinjali razgovor. Tek kad bi naš članovi rekli da su iz Zagreba, da tu ne žive, da nisu od policije ili vojske, i da samo traže špilje koje bi željeli istraživati, započeo bi razgovor. No nisu znali da razlog takvom ponašanju stanovnika tog područja potječe još od vremena Prvog svjetskog rata.

Poznato je da u ratu svaka vlada zove u vojsku zdrave ljude, uglavnom mlade, bez obzira na njihovo obrazovanje, zanimanje, imovinsko stanje i dr. Među takvima koji su za vrijeme Prvog svjetskog rata dobili poziv za vojsku bilo je i pastira s Velebita koji nisu bili voljni odazvati se pozivu. Ostajali bi u planini i tu skriveni živjeli neko vrijeme. Da bi preživjeli morali su pronaći neku špilju u kojoj će stanovati, živjeti. Čini se da je tada bilo mnogo takvih koji nisu htjeli u voj-

sku, a živjeli su po špiljama, pa ih je narod prozvao »špiljarima«. Svaki je, naravno, imao svoju rodbinu ili prijatelje dolje u selu s kojima je bio u vezi, slično kao nekada hajduci sa svojim jatacima. Koliko je dugo to skrivanje trajalo, danas nema podataka, barem ne u planinarskoj i speleološkoj literaturi, ali je poznato da je običaj traženja utočišta u nekoj špilji u bespuću Velebita zadržan i za vrijeme Drugog svjetskog rata, pa i po njegovom završetku. I tada su ljudi, koji su se skrivali po špiljama, dobili naziv »špiljari«.

Kada su naši stariji članovi pedesetih godina tražili špilje po Velebitu, stanovnici s kojima su razgovarali mislili su na te »špiljare« i zato bili nepovjerljivi. Jedini čovjek koji je nešto napisao o tim »špiljarima« bio je Ante Rukavina, planinar iz Gospića, u Ekološkom glasniku br. 9-10, 1990-1991. U članku »Velikopakleničke tajne« napisao je: »Drugi svjetski rat dirnuo je i sudbinu mnogih drugih ljudi ovih predjela. Dosta ih je poginulo na jednoj ili drugoj strani ili tko zna kojoj strani, a dosta i nakon rata. Naime, u ovim su se predjelima nakon rata, skrivali brojni špiljari, ljudi koji su se bojali predati novouspostavljenoj vlasti i u velebitskim zaklonima čekali kakvu amnestiju, čak do godine 1949. Amnestija, ako je i stigla, nije se odmicala dalje od ladica stolova lokalnih

moćnika jer su oni »gore« ionako bili osuđeni na smrt. To se i obistinilo, ali su mnogi žitelji ovih velebitskih obronaka bili strijeljani jer su, navodno, »pomagali one u šumi«, davali im hranu i dojavljivali kud se kreću potjere...«

Slično je očito bilo i za vrijeme Prvog svjetskog rata. Dokaz boravka čovjeka u jednoj takvoj špilji na Velebitu za vrijeme Prvog svjetskog rata nađen je tek sada. Članovi SO HPD »Željezničar« započeli su

Unutrašnjost špilje

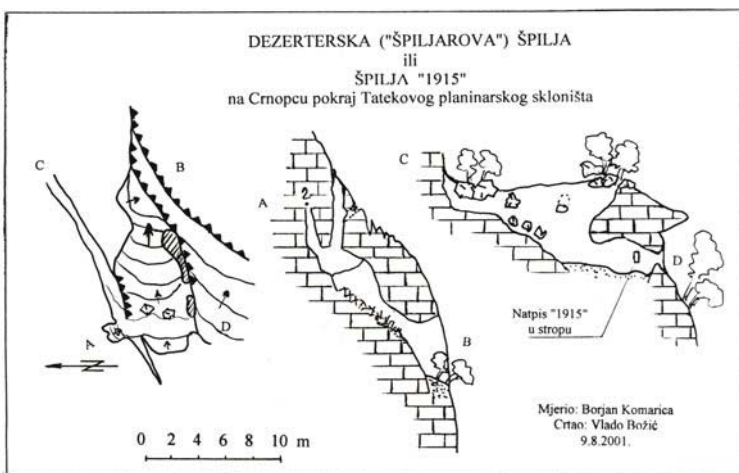
foto: Vlado Božić

osamdesetih godina najprije sporadična, a onda i mala sustavna regionalna istraživanja najjužnijeg dijela Velebita - Crnopca, koja još traju. Tijekom speleološkog logora organiziranog koncem srpnja i početkom kolovoza 2001. na sjeverozapadnom dijelu Crnopca pronađena je špilja sa sigurnim dokazom da je u njoj za vrijeme Prvog svjetskog rata boravio čovjek.

Špilja se nalazi na sjevernoj padini Crnopca, u području zvanom Vučja strana (između vrha Kita Gaćešina - 1227 m na sjeveru, Orlova Kamena - 1214 m na zapadu i Bijelog kuka - 1171 m na jugu) na nadmorskoj visini od 1030 m. Koordinate ulaza su (prema karti Gračac 088-2-3, 1:25000) X = 4902,490 km i Y = 5566,775 km.

Do nje je najlakše doći iz Prezida (cestovnog prijevoja na Velebitu između Gračaca i Obrovca). Od mjesta gdje se odvaja makadamska cesta za Čelavac treba krenuti prema Gračacu oko 500 m do početka zapuštene šumske ceste koje se odvaja prema sjeveroistoku (ispred odvojka ima mjesta za parkiranje nekoliko automobila). Cesta se uspinje brdom Lisinom oko 2,5 km do malog proširenja gdje se auto (samo terensko vozilo) može okrenuti. Do tog mjesta još nema planinarske markacije, ona počinje tek od ovog proširenja ceste. Markirani put, kojim još oko 0,5 km mogu voziti samo traktori ili terenska vozila, vodi dalje prema jugoistoku kroz predjel Šimlašicu. To je staza koja kroz šumu vijuga uzbrdo, silazi i u poneku ponikvu i stiže do novog Tatekovog skloništa - drvene kućice u kojoj može prespavati 7-8 ljudi. Kućicu gradi poznati zadrski planinar Slavko Tomerlin, a nalazi se na rubu (početku) kamenjara koji se od kućice prostire prema jugu i istoku, pun izrazitih ponikvi, golih stijena i tornjeva. Od kućice, oko 15 m prema jugu i oko 7 m niže, u izrazito škrapastom kamenjaru, nalazi se ulaz u špilju.

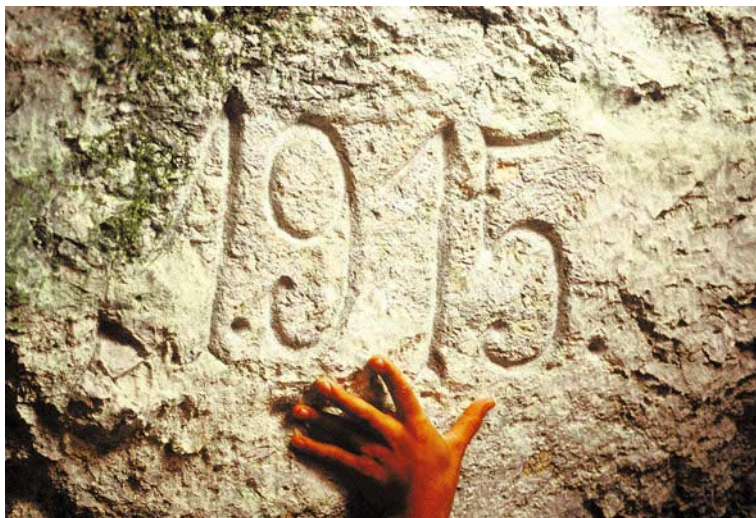
Ulaz, međutim, nije špiljski, već jamski! Zato je i skriven. U tom se kamenjaru nalazi niz pukotina pravca jugozapad-sjeveroistok. Na sjeverozapadnom kraju najizrazitije pukotine, duge

petnaestak metara i duboke ovdje 6 m, nalazi se ulaz u špilju. U pukotinu široku oko pola metra može se sići slobodnim penjanjem i doći u dvoranu veličine 6x10 m, ali vrlo strmog dna, nagnutog prema istoku. Dvorana ima još tri otvora; dva su manja (promjera oko pola metra) okrenuta prema jugu, ispod kojih se nalazi duboka ponikva, i jedan veći (širine 2 m i visine 1 m) koji vodi prema istoku do prevjesne stijene ispod

Ulaz koji nije lako pronaći foto: Vlado Božić

Uklasani natpis u špilji

foto: Vlado Božić

koje se nalazi ponikva duboka oko 15 m. Tlo je kamenito. U središnjem dijelu ima truloga granja. Siga u špilji nema. Danje svjetlo kroz mnogo otvora osvjetljava cijelu špilju.

Uz ova dva južna otvora nalazi se vatrište ograđeno kamenjem. Između ovih otvora nađeni su stakleni ostaci bocuna (volumena oko 10 litara), a među granjem i jedna željezna brava od vratiju s kvakom. Možda je stanovnik špilje donio odnekud stara vrata s neke kućice da mu posluže kao ležaj. Granje je vjerojatno služilo za izradu ležaja i nekog podesta, a sigurno i za loženje vatre. Najznačajniji nalaz u toj špilji nalazi se na njezinoj istočnoj stijeni, u visini očiju - to je

natpis »1915« uklesan izvježbanom klesarskom rukom. Natpis je napisan okomito i uz njega je započeto klesanje još nekih znakova, ali nije dovršeno.

U toj je špilji netko živio 1915. godine, ali samo u ljetnim mjesecima, jer bi zimi bilo prehladno zbog snijega koji napada kroz glavni otvor i propuha koji nastaje između tolikih otvora. Oko 100 m zračne udaljenosti prema zapadu, u podnožju stijena uz koje prolazi markirana staza od skloništa prema vrhu Crnopca, nalazi se špiljica koja je prozvana

Tatekovo sklonište. Za nju bi netko rekao da bi bila ugodnija za stanovanje (ljeti), ali kako je lako dostupna i uočljiva nije mogla služiti za skrivanje. Zimi ni ta špiljica ne bi bila pogodna za boravak jer je mala i ne bi štitila od hladnoće, a osim toga iz nje i ljeti, kroz glavni, strmi i uski kanal, struji prema van hladan zrak, temperature od samo +5 °C.

Kad je špilja pronađena, s više strana stizali su prijedlozi za ime, pa je u zapisnik speleološkog istraživanja zapisano njih nekoliko: Dezerterška špilja, »Špiljarova« špilja i »Špilja 1915«. Naknadno je u SO-u dogovoreno da se špilja naziva samo »Špiljarova« špilja.

STOTINU MLADIH NA POKOJCU

ZLATKO PAP, Varaždin

Kada smo podizali planinarsku kuću na Grabrovcu (289 m), učitelj Zlatko Zuber u osnovnoj školi u Šemovcu gdje sam »Tratinčicama« predavao i vodio planinarsku školu, pozvao me u subotu s njima na izlet. Kako nisam imao pametnija posla, odmah sam prihvatio ponudu.

Došla je subota, Ponio sam sa sobom pikado komplet (tablu i sulice). Na autobusnom kolodvoru sreo sam susjedu, a poslije je stigao Zlatko

sa ženom, kćerkom i nekoliko učiteljica. Poslije muvanja po kolodvoru, stigla su dva vozača te smo krenuli autobusima prema Šemovcu i usput pokupili učenike (iz sela Bartolovca, Štefana, Šemovca, Zamlake) te autocestom preko Turčina Svetog Ilije, Beletinca, Završja i Bele stigli do ribogojilišta. Tu smo učenicima htjeli pokazati pastre, no kako sam od imenjaka Zlatka saznao, gazda je bio upravo doručkovao i promrmljao

nešto o navlakama, dezinfekciji, sanitarnoj inspekciji i naravno da je odmah odustao od stručne rasprave o suvremenom načinu uzgoja riblje mase uz posjet turističke mase.

Krenuli smo pored poznatog izvora i kapelice te kamenoloma do Bukala. Domaćinstvo uz samu cestu koja povezuje Podrute sa Završjem (Belski dol), pogodno je za parkiranje i laganu šetnju (30-ak minuta) do »Lujčekove hiže« na Pokojcu.

Postavljen na čelo kolone, uz pratnju triju mladih učiteljica, polako sam koračao dok je iza mene žrgoljila mladež puna energije da krene u nezadrživ stampedo. Srećom, put je stalno vodio prema gore, uspinjao se praveći oštre usječene zavoje, gdje su me već mladi planinari pitali svašta, a jedna učiteljica pokazala mi je greben Preprotja i pitala me je li gore planinarski dom. Rekao sam da ćemo za desetak minuta po cesti doći do planinarske kuće. Kod »Lujčekove hiže« bila je jaka rosa, premda je već bilo pola deset. Zlatko Zuber, vođa puta, objasnio je učenicima današnji plan i naznačio da mogu kod prozora dobiti sladoled, koji je »planuo« prije no što je sunce kako tako ugrijalo zrak. Počele su pojedinačno-skupne šetnje po bližoj okolici, sve dok Zlatkova zviždaljka nije okupila sudionike izleta.

Gost, prof. mr. Milivoj Rihtarić, održao je kraće predavanje o planini Ivanščici, bivšoj Očuri, i izletištu Pokojcu na Vodicama. To je kraj bogat vodom, biljnim vrstama, a posebice gljivama. Da planinari ne bi miješali Vodice s planinarskim domom na Žumberku, jednostavno ga zovu Pokojec. Mr. Rihtarić govorio je nadalje o povijesti planinarstva općenito, te o razvoju planinarstva u ovom dijelu Hrvatske. Naravno, nije zaboravio na one najmlađe. Nakon predavanja, jedna se skupina na Zlatkovu zamolbu sa mnom na čelu zaputila na stijene Podrutskog Gupca ili Rudskog Gobca (596 m). Usput smo pronašli dva lijepa vrganja. Sa stijena prostirali su se vidici na Kalničko gorje, mnoštvo vrhova istočnog di-

jela Ivanščice: Veliki Lubenjak (590 m); Vratni kam (513 m); Pšenac (554 m); Tisovac 497 m); Čevo (562 m); Zgrline (509 m), te mnogobrojne zaselke: Bugarska, Kresonje, Jeleni, Benki, Bakachi, Gornji i Donji Petrači, Medvedi, Horvati, Kuzmići i Podrute. Na povratku kroz šumu pronađen je još jedan vrganj. Tako smo postali najtrofejnija družina. Sreli smo jednu Zagrepčanku s neakvim vrganjićima koja povremeno s obitelji dolazi u kućicu u zaseoku Pokojcu jedina s lijeva kada se dolazi od doma. Ta je kućica služila planinarima kao utočište dok nije sagrađen planinarski dom.

Vratili smo se do prijevoja ceste, gdje sam s ushićenjem primijetio dvije povelike drvene ploče s obavijestima o markiranim stazama na vrhunac Ivanščice, te o »Lujčekovoj stazi« i stazi do Budinščine preko Pisanih pećina. Veseli povratak bio je zamijećen upravo zbog trofeja. Započele su sportsko-rekreacijske igre. U malom nogometu najprije su snage odmjerili razredi, a zatim miješane ekipe i potom učitelji protiv učenika. Kao neutralni promatrač ja sam postao arbitar. Fućkao sam aut, pokazivao na centar, tražio nosila kojih nije bilo, sudio faule, ali nisam imao kartone, što mi je zamjerila mnogobrojna publika koja srećom pije kokakolu i liže sladoled. Kako su učenici štedjeli učitelje, izvukli su deblji kraj - kao i uvijek. U kuglanju je najviše zamjerki stiglo na adresu organizatora, da kugla uglavnom prolazi između čunjeva, što će se izmi-

U igri pred planinarskim domom »Lujčekova hiža« foto: Zlatko Pap

Vesela družina na Ivanščici**foto: Zlatko Pap**

jeniti na sljedećim susretima. U gađanju sulicama u pikadu, bilo je primjedbi da je ploča bila mala, da je puhao vjetar, da su neki imali kratke, a neki duge ruke, dok su neki govorili da su imali slab gablec.

Došlo je i vrijeme za ručak. Učenici su se snalazili sa svojim torbama, a ja sam kao gost ručao gulaš koji je pripremila domaćica Ljubica,

zadužena za čaj, kavu, sokove i gemište dok se domaćin kretao na relaciji podrum-šank, brinuo o drvim, okolišu doma i uglavnom primao i otpisivao goste. Gulaš se toliko dopao jednom šoferu da je odmah zapisao Ljubičin telefonski broj. Poslije ručka i kraćeg odmora, nastavljena su i završena sportska natjecanja.

Prilikom silaska jedva sam zadržao masu planinara da ne jurnu niz brdo. Stali smo u Belskom dolu, kod izvora gdje su se mnogi osvježili i napunili bočice izvrsnom pitkom vodom pored kapelice. Kad smo iskricali jednog od starijih sudionika izleta, bio je ispraćen gromoglasnim povcima učenika petih i šestih razreda. Voditelj Zlatko Zuber, kojem su zdušno pomagale učiteljice Mirjana Lončar, Mihajla Kovačić, Maja Čorko i Dubravka Jug, već planira sljedeći izlet na Strahinjščicu, pa Kalnik, Ravnu goru...

NA ZAGORSKIM PADINAMA MEDVEDNICE

Zapažanja s imaginarne »obilaznice« Hunjka-Bistranjsko sedlo

VLATKO OŠTRIĆ, Zagreb

Kad razmišljam o sljemenskoj »stazi slonova« (duhovit izraz jednoga mog planinarskog znanca i imenjaka) koja se, uz manje inačice, proteže od Puntijarke do »Grafčarova« doma (s produžetkom do pl. doma »Risnjak«) ne mogu mimoći dojam da je prilično »natrpana« različitim objektima. Ima ih na svakom koraku. Izgleda, na primjer, da je svaki skijaški klub »ukrasio« bliži okoliš vrha Sljemena kontejnerskim kućicama. Teško bi bilo nabrojiti što je sve sagrađeno i postavljeno na vršno područje. Ako se ostvare velike ideje o novim objektima na vršnom dijelu Medvednice, prirodnog ugođaja će gotovo nestati. Čini mi se da će se i sam oblik hrpta gore mo-

rati izmijeniti zbog različitih i opsežnih građevinskih radova.

Ukoliko izgubimo volju da tuda hodamo, mimo građevina i preko građevinskih zemljišta, kroz šumu »potkresanu« na razne načine, povećat će se značenje i privlačnost alternativnih putova i staza. Možda je na prvom mjestu, kao alternativa sadašnjoj i budućoj »stazi slonova«, širok pojas zagorske strane središnje Medvednice po kojem se može povezano hodati - ispod područja skijaških spustova s njihovim ružnim plastičnim ogradama i isječenim rubovima, tj. duž nadmorske visine od oko 700 metara. Većim dijelom to je markirani put br. 41.

Tamo je osamljen kraj sa bujnim šumskim pokrovom, ali i nizom terenskih raznolikosti, sa sjenama i hladovinom, ali i otvorenim vidicima, s raznovrsnim putovima - od šumskih cesta do kamenog stubišta kroz krški kamenjar. Nije jednoličan - obuhvaća nekoliko sati raznolikog hoda. Ima izvora. Ondje su samo dvije kuće (jedna pored druge), nepristupačne planinarima (Oštrica). Ima niz zgodnih mjesta za odmor u prirodi.

Uputimo se, ako ste voljni, tom poprečnicom, uzdužnicom (ovisi kako gledate), obilaznicom, poveznicom, spojnicom, veznicom, ophodnicom, prohodnicom - kako hoćete, a možda smislite i još koji izraz. No hodajmo uz poneka zapažanja i pokoju zamisao/prijedlog.

1. Hunjka (877 m) je važno mjesto na hrptu gore (raskrižje sa šest markacija, livada, nedaleko »Mićino vrelo«, ugostiteljski i planinarski objekt). Popit ćemo čaj ili kavu u novoj pl. kući »Hunjka«, koja još nije u punom planinarskom »pogonu«. Preko puta je i Dom obrtnika, gdje planinare sad već prijaznije dočekuju nego prije.

1.1. Pažnju nam privlače dva smjera s ovog polazišta. Naša »obilaznica« ima već na početku jedan odvojak - put (br. 37) do jedine planinarske kuće na zagorskoj strani Medvednice - »Lozjekovog izvora« (400 m).

Kada, desetak minuta od Hunjke prelazimo asfaltiranu cestu za Stubičke Toplice, vrijedi skrenuti malo desno, na zavoj ceste. Tamo se otvara pogled niz livade »Fakultetskog dobra« (dobra Agromorskog fakulteta), od vrha, na rubu ceste, do zgrada. Zgodno, na primjer, za hitar spust po snijegu. - Znam jednu lijepu zimsku fotografiju Vlade Horvata. Jedna druga, vrlo lijepa, je u HP (9-10/1992., 229.) Kada dođemo među zgrade Dobra, u osebujnom smo ambijentu - jedinom takvom na Medvednici. Tu su različite gospodarske zgrade, s pretežno krupnim domaćim životinjama. Stojimo pored česme s dobrom vodom. Na glavnoj zgradi, ulijevo, zanimljivo je po-

gledati tablu s nazivima dijelova studija koji se (i) tu odvijaju, uz pomisao da studentima taj ambijent vjerojatno ne izgleda romantično kao nama.

Rijetko ćemo u Hrvatskoj na planinarskoj stazi naći gorsko poljoprivredno dobro. Ovdje bismo - malo maštanja! - mogli poželjeti jednostavno planinarsko sklonište. Ličilo bi to donekle na zavetište na Bibi na slovenskoj planini Menini.

Donji dio livade prelazi u stari, zapušteni voćnjak. I dalje, ujesen, padaju ili se mogu pogotkom stresti jabuke, ali pretežno u grmlje. Izgleda da je predratni Frelihov majur, označen na karti Medvednice iz 1937., imao uređenija zemljišta, sudeći barem po tom jabučnjaku. Ne znam kad je imanje osnovano - Gušićeva »Medvednica« iz 1924. spominje samo Frelihovu lugarnicu (str. 172 i karta), a blizu lugarnice je označen zaselak Rakove Noge; ona česma je možda adaptirani izvor Kokošinec - »izvrsna voda«, napominje Gušić.

Spuštamo se u usku dolinu Rakove noge; blizu zavoja ceste za Stubake uočavamo ploču spomen-obilježja koje su 1990. uneredili; ali začudo ne i razbili. Kolnikom dolazimo do lovačkog doma i zaokrećemo putem, kojim na sreću ne može auto, do izvora i po njemu nazvane kuće slikovitog izgleda. »Šumskog prozora« iznad kuće, vidikovca prema Stubici (»Dva srčeka«), više nema, zatvorilo ga drveće. No lijepo je i u hladu šumskog pokrova. Ako ne idemo put

Hunjka

foto: Alan Čaplar

Pogled sa Sljemena prema Zagorju

foto: Alan Čaplar

Kapelščaka (put br. 38), možda nećemo svratiti na visinsku točku 405 m, jer je »Partizanski vidikovac« (razgledna piramida) stubičkih planinara iz 1977. godine danas niži od okolnog drveća.

Ako se ne spustimo u Stubake ili Donju Stubicu, što se češće čini, čeka nas prilično strm i jednoličan uspon »Sljemenskim putem« duž hrpata Medvednice (Velika Črešnja, 837 m), mimo zatvorene lugarnice ili lovačkog doma Kulmerica. U njoj je bila stubička planinarska soba; od 1964. prolazio sam više puta, ali nisam nikad nikoga zatekao. Preko Velike Črešnje možemo na Hunjki zatvoriti trokut.

2. Bilo bi zanimljivo hodati od »Lojzekova izvora« do vrha Horvatovih stuba pobočjima zagorske strane, ali reljef i mreža putova to ne omogućuju. Moglo bi se natrag na Fakultetsko dobro, na cestu za Stubake i njome ulijevo do zavoja gdje se odvajaju »Zagrebački put« (br. 40 i zatim 39) prema Pili i kratka staza do vrha 500 stuba.

3. No pravi je početak naše »obilaznice« poznata staza od Hunjke na vrh Horvatovih stuba (markacija 1M). Pažljivo će oko na silazu uočiti čak tri napuštene i nestale staze. U šumi između Doma obrtnika i one livade s vidikom na Zagorje (područje »Pronjačke glavice«) spuštamo se starom, grbavom stazom, no lijevo i desno se naziru dijelovi staze građene u zavojima. Još

pamtim kad ju je Šumarija uređila da uljepša prolaz kroz šumu. Livada (visina 790 m) je bila povremeno pašnjak za goveda i bila je ogradena, s prijelazima za ljude.

Sad su vrata otvorena. Na donjem dijelu livade strmina je bila ublažena zavojitom stazom, duhovito izvedenom: desni su zavoji bili na livadi, a lijevi zalazili u šumu i iz nje opet izlazili. Poslije je lijevi rub livade, uz šumu, bio ograden, a na livadi se vide dijelovi staze. Kad se, pored ceste za Stubake, prijeđe kolnik koji je put br. 40 (»Žensko sedlo« -

Erberovim putem na »Zagrebački put«, do »Skloništa kod križa«), odnosno 39 (»Mlekarški put« od sedla nad »Činovničkom livadom«; spaja se s Erberovim putem), idemo lijevo, novijom građenom stazom kroz šumu i nešto kamenjara do početka stuba. Desna staza je napuštena, no još se razabire, zbog drvoreda manjih stabala i grmova. Sjećam se da su se na njoj razabirali otisci pragova uskotračne željeznice. To je morao biti odvojak do okretišta pri vrhu kamenitog rebra, tj. danas pri vrhu stuba. Mislim da je glavna trasa željeznice postala onaj kolnik koji se danas zove »Štreka« (osamljeni put iz predjela - Rakova noga, ispod Fakultetskog dobra, kroz predio Pronjak, na rebro niže predjela Rezani kamen, a preko današnjeg Skloništa kod križa, i odande kao dio puta br. 39 i br. 41 do Markovog travnika).

Spomenutom napuštenom stazom možemo se provući do početka, tj. do vrha, 500 stuba/Horvatovih stuba.

4. Neću opisivati stube, ta je jedinstvena atrakcija Medvednice dobro poznata. Podsjetio bih samo na to da je i taj spomenik nesebičnog ljudskog truda (Vlado Horvat ih gradi od 1946. do 1949.) doživio vandalski napadaj koji je s pravom žestoko osuđen u »Hrvatskom planinaru« (S. Božičević: Zar bi to učinili planinari? HP 7-8/2000., 203-204.). Tada se proširio glas da su stube neprohodne i poneka me starija znanica odvrćala da onamo vodim izlete. Bilo je ugodno naći ih sasvim čitavima. Zasluga je to, ako se

ne varam, pokojnog Tomislava Jutrovića i njegovih pomagača.

Kada se spustimo stazom od »Srneca« na kolnik (raskrižje putova 39 i 41), vrijedi se ponešto zadržati. To se mjesto zove Vrata (malo udesno je toponim Vapnenica), očito zbog skupine stijena. Lijevu je stijenu zasjekao šumski put, no desno od puta su dvije netaknute stijene - dva tornja omanje »kule« - bujno obrasle, ali se po njima može i penjati, pazeći da ne gazimo mahovinu, paprat i drugo raslinje više nego je najnužnije. Na vrhu jedne od njih vrlo je slikovito izrastao čitav »buket« stabala. Bilo je ondje i mjesto za sjedenje, a nekad je netko od povijuša spleo uže za penjanje i njihanje.

5. Markov travnik (590 m) danas nije travnik - i ne po prvi put. Znam ga, kao i Horvatove stubbe, više od pola stoljeća (zalazio sam onamo kao gimnazijalac, a maturirao sam 1953.) i za to vrijeme je prolazio kroz čudnovate mijene. Izgleda da je postojao i ranije. Gušić ga, po opisu sudeći, u svojoj »Medvednici« zove Markovčak (str. 171). Naziva ga »mjesto«. Tu je bilo okretište šumske željeznice (odatle počinje »Štreka«), pa je to morao biti i, makar maleni, proplanak. Negdje u mojim gimnazijskim danima tu je bilo grmlje i mlado drveće više od čovjeka, a između je vodila dobra staza. Poslije je nastao lijep proplanak (vodič 1980. spominje »krasne košarice«). U hladu visokih crnogoričnih stabala postavljena je »klub-garnitura« od panjeva. Još kasnije sagrađena je nadstrešnica. Još 1988. vodič J. Kopicća spominje »lijepu gorsku livadu s nadstrešnicom«. Ali, u međuvremenu sječa je poharala te predjele. Proplanak je bio uništen dovlačenjem i odvlačenjem balvana. Po prilici od »Krumpirišta« preko Markovog travnika i dalje nizvodno postavljena je žičara za odvoz balvana. Kad je prestao izvoz drva, žičara je još neko vrijeme ostala. U trenutku kad je zaustavljena, jedan je poveći balvan ostao visjeti s nje u zraku, oko 30 m iznad sredine Markova travnika! Još kasnije žičara je demontirana, a proplanak se oporavio. Međutim, nije više održavan i nestao je, bujanjem grmlja i mladog drveća. Staza po sredini »travnika« potpuno je nestala. Nadstrešnica još postoji, ali je zaboravljena i »izgubljena« u guštari. Ako se nećemo probijati s mačetom u ruci, proći ćemo cestom koja se, kao produžetak puta »Štreka«,

polukružno uzdiže oko »travnika« i vijuga prema Oštrici. Dodat ću da je s donje strane, od »travnika«, staza br. 51 sasvim nestala. Sačuvana je s gornje strane, gdje se odvaja od puta br. 39 (to je Mlekarski put blizu spoja s Erberovim).

Markov travnik čekaju, čini se, još neke preobrazbe. Možda će biti međupostaja na gondolskoj žičari sa zagorske strane na Sljeme ili će žičara, poput one za balvane, prolaziti iznad nje. Moguće će tamo biti donja postaja skijaške žičare i dno novog spusta. Na jednom nedavnom javnom razgovoru o Medvednici spominjan je kao »oaza netaknute prirode«. Može, ali ponesite mačetu!

6. Krenimo prema Oštrici. Cestu koja okružuje Markov travnik doskora napuštamo, jer previše vijuga, i slijedimo markirane staze. Nakon što prijeđemo raskrižje s markiranim putem (br. 49) od Krumpirišta, odnosno - nešto niže - križanja za Kraljev vrh, upadamo u šumski krajolik izmijenjen olujom, ali i sječom. Staza se »raspada« u spletu jaruga i jaružica, u grmlju koje je obraslo krčevinu. Bilo bi to »romantično«, kad bismo zaboravili da te terenske poteškoće uglavnom nisu prirodne pojave, nego su posljedice bezobzirnog ljudskog zahvata. - Vjerujem šumarskim stručnjacima da rade »lege artis« - za svojim piscima stolovima - ali oni, koliko čitam i čujem od njih samih, ne shvaćaju ili ne uvažavaju da iza njihovih radnika i strojeva ostaje pustoš prepuštena stihiji (ogoljivanje tla, bujice, divlja šikara umjesto šume, kaos od neizvučenih stabala i granja, uništene staze i putovi, na brzinu prokrčeni novi putovi prepušteni eroziji, blato, žljebovi, jaruge...). Sječa vjerojatno lijepo izgleda u planovima i laboratorima, ali na terenu ostaje degradirani i podivljali okoliš.

7. Oštrica (715 ili 720 m) je i dalje zgodno mjesto. Iznad nje, desno od našeg puta je mali, kameniti vrh na koji je prešlo ime Čep, danas bez vidika. Po sredini je lijepa zgrada lugarnice (1924. je još nema, ali je označena na karti iz 1937.), iza nje napuštena pomoćna zgradica gdje su bile dvije planinarske sobe. Na zidu je još vidljiva shema planinarskih putova na zagorskoj strani. Skloništem je, prema podacima Ž. Poljaka (u »Hrvatskom planinarstvu«, 1975.) od 1952. upravljalo PDS »Velebit«, no prije toga, još i 1953., dodajem, PD »Risnjak« koje ga je prepus-

tilo »Velebitu« vjerojatno 1954. kad je dovršilo kuću uz »Pongračevu lugarnicu«, ili 1955. kad je njihova kuća bila otvorena. Pišem po sjećanju (1955. sam se učlanio u »Velebit«, a najviše se družim u tom društvu 1955. - 1957.; u to sam vrijeme bio i član društvenog odbora i neko vrijeme »zadužen« za Oštricu). Označeno je na karti Medvednice 1957., a u vodiču 1960. stoji da je na Oštrici bilo sklonište (šumarija ga je oduzela za šumske radnike). Sklonište smo intenzivno koristili u sva godišnja doba (veoma je zgodne mogućnosti pružala blizina donje stanice skijaške žičare) i na razne načine, od osamljenog izleta s djevojkom do rođendanske ili koje druge veselice, za izležavanje, sunčanje, skijanje... Šumarija je prilično brzo uzela natrag tu zgradu. Spomenuta slika putova na zidu (bilo bi lijepo da je tko obnovi) djelo je još članova »Risnjaka«. Oni su načinili i mrežu markacija oko Oštrice.

Lugarnica je u osnovnom dijelu zatvorena i čitava, ali je provaljeno u odvojeni lijevi, bočni dio. Vide se tragovi haraćenja i »tulumarenja« u napuštenim i dijelom demoliranim prostorijama. Još na lijevo je napušten voćnjak (no jabučice su još dobre), ispod njega gospodarska zgrada (staja), niže lugarnice je mala zgrada lovačkog doma (LD iz Gornje Bistre), sa stolovima i klupama, a nekoliko koraka dalje, u šumi, dobar, uređeni izvor. Šumarija je ponešto uredila Oštricu, no ne bi li se moglo razmisliti o sljedećem koraku: omogućiti planinarima da zgradu lugarnice urede kao planinarsku kuću? Kuća bi bila po sredini zagorske strane, u središtu mreže putova i staza, s lijepim proplankom i izvorom. Ima i ugodan pristup iz Zagreba, žičarom. Za opskrbu bi poslužila šumska cesta iz Gornje Bistre. »Otvorila« bi još više zagorsku stranu koju planinari, željni odmaka od »staze slonova«, i inače vole. Maštanje? Da, ali čini mi se da nije nestvarno.

8. Na daljnjem putu koristimo se jednim lijepim zahvatom što ga je izvela Šumarija. Naime, stara je staza bila potpuno zaraštena i nestala, ali je prokrčena nova. Lijepo vijuga šumskim obroncima, ujednačeno široka (oko pola metra), prolazi pored izvora Volarski zdenac i zatim pored još jednog izvora (po njemu se vidi, uz pomoć karte, da je staza izvedena i novom trasom) i dolazi pod donju stanicu »trosjedežnice« i na dno »Crvenog spusta«. I to je zanimljivo mjesto za odmor i pro-

Skijaška žičara na Sljemenu **foto: Alan Čaplar**

matranje drugačijeg, uvelike ljudskom rukom oblikovanog krajolika. Tome pridonosi, nešto više ulijevo, i bazen za skupljanje vode - očito za »snježne topove«. Zanimljivo je i njega pogledati, uz čuđenje što se uvijek iznova govori o bazenu za te potrebe na Sljemenu, kao da ovaj već sagrađeni ne postoji ili ničemu ne služi!

9. Kontrast uređenom okolišu trosjedne žičare i Crvenog spusta započinje u neposrednoj blizini. Čim skrenemo desno, dolje prema prvom oknu »Francuskih rudnika«, spuštamo se u »divljinu«, uskom, zanimljivom stazom pored tri okna. Zgodna je pojedinost nedaleko od trećeg okna maleni izvor koji »vrije« iz zemlje i pijeska pored potocića koji tu protječe. Teže je provući se od trećeg okna na šumsku cestu (ogranak ceste Oštrica - Gornja Bistra prema predjelu Šupljak). Staza od ceste do četvrtog okna nije se vidjela, ali su markacije označavale smjer. Kad sam zadnji put tamo bio nije bilo traga ni stazi ni markacijama od četvrtog okna do donje stanice napuštene jednosjedne žičare. Odande je kratak kolnik vodio do Crvenog spusta, malo iznad donje stanice nove žičare i tako se zatvarao krug staze br. 45.

Dalje od četvrtog okna bilo je praktično nemoguće pogoditi smjer, zbog niskog gustog raslinja i strmih jaruga. Taj kružni put, međutim, imao bi dobiti status poučne staze (ponešto o tome: S. Božičević, Zaboravljene zanimljivosti Medvednice. 6. Francuski ili Carionovi rudnici, Hrvatski planinar 9-10/1994, 200), pa bi tom predjelu trebali osvanuti bolji dani. Do sada se nije desilo ništa. Od donje stanice napuštene žičare i obližnje zgradice (romantičan kutak u toj napuštenosti) vide se plavo-bijele markacije, ali se i gube, pa se treba probiti naniže. Četvrto okno ovaj put nisam mogao naći. Valjda je ulaz opet zarušen. Od ovog odvojka šumske ceste staza prema trećem oknu potpuno je nestala. Kružna je staza prekinuta. Preostao je uglavnom dio ispod donje stanice nove žičare, mimo prvog i drugog, do trećeg okna - i dalje zgodan, »divlji« kutak. Šteta. Ne znam koje je društvo »zaduženo« za stazu br. 45.

Nekoliko povijesnih podataka (niz pojedinosti koje sam našao ili ih još skupljam ostavljam za poseban članak). »Francuski rudnici« nije točan naziv. Nisu, naravno, pripadali Francuskoj nego jednom Francuzu. Henri Carion nije plemić-emigrant iz vremena francuske revolucije ili čak iz XVIII. st. kako se navodi u literaturi. Kupio je dvorac u Gornjoj Bistri i posjed na zagorskoj strani Medvednice 1872. Iste je godine nađena rudača i uzorci su analizirani u Beču. Njegova je porodica bila u dvorcu sve do potkraj II. svjetskog rata. Već ranije zatvoreni rudokopi pali su u zaborav. Istraživao ih je, na planinarski način, Vlado Horvat (sa S. Božičevićem) 1954. u doba uređivanja »crvenog« spusta (spominje ih, s poslije nezamijećenim prilično točnim podacima, u članku »500 stuba i njihova okolina«, Naše planine, 4/1958., 217-219.). On je taj osamljeni i »divlji« kutak nastojao planinarski urediti. Iz tog su vremena plavo-bijele markacije. Otvaranje te staze bilo je olakšano instaliranjem jednosjedne skijaške žičare (1950.) koja je, dodajem, pedesetih godina (možda i nakon toga) radila u svako godišnje doba, kao nova atrakcija Medvednice! Nova, plavo-bijela markacija (uz nju je Horvat izradio i žig »Napušteni francuski rudnici u Medvednici«) bila je povezana s njenom donjom stanicom. - Nakon ponovnog zaboravljanja tih okana, 90-ih su godina obavljali otkopavanja vojnici iz ekipa koje su se, zbog terenske obuke, smjenjivale u »Runolistovu« domu. - Još se 1968.

spominje pet okana (peto je našao T. Jutrović, Horvatov pomagač), ali ne znam gdje je peto.

10. Vrijeme je da krenemo dalje. Nastavit ćemo hodati putem br. 41. To je sada »Donji Šupljački put« (počinje kod Oštrice). Kolnik koji ugodno vijuga pobočjima, blago se uspinje do Bistranjskog sedla (803 m).

Tamo je nadstrešnica i uređena livada, sa stolovima i klupama. Malo udesno, sa »Zagorskog puta« (ili »Risnjakovog puta«) lijep je pogled prema Zagorju, iznad krčevine / sadašnje mlade šume i guštika. Na sedlu je i raskršće pet, odnosno šest markacija. Blizu je »Gračar dom« a ni »Risnjakov« nije mnogo dalje. Zgodno mjesto za završetak naše »imaginarnе obilaznice«.

Povezivanjem putova i staza koje su, naravno, planinarima poznate, ipak dobivamo cjelinu u kojoj ima nečega novog i osvježujućeg, u usporedbi s onim najpoznatijim putovima, pogotovo s vršnog područja. Može li se na zagorskoj strani urediti stvarna »mini-obilaznica« s planinarskom kućom na pola puta? Možda. No ako toga i ne bude, zagorskom stranom je ugodno hodati.

Dodat ću da u svim dosadašnjim vodičima po Medvednici naša »obilaznica« nije opisana kao cjelina (nego samo pojedini dijelovi, na raznim mjestima), dok je karte Medvednice dobro pokazuju, bilo karte čitave Medvednice, bilo karte šireg vršnog područja.

Korišteni zemljovid:

1. Medvednica. Centralni dio. U: B. Gušić, Medvednica. Planinarski vodič, Zagreb 1924. [1:100.000]
2. Planinarska karta Zagrebačke gore. Mjerilo 1:50.000. Izdao D. Frković, Zagreb (1937.)
3. Pl. karta Medvednica i dio Samoborske gore (Zagreb i okolica). »Učila« Zagreb 1957. [1:100.000]
4. Zagrebačka gora Medvednica. Planinarsko-turistička karta. Pripremio, sakupio i nacrtao dipl. ing. Zlatko Smerke. 1:28.500, Varaždin 1980.
5. Zagrebačka gora Medvednica. Planinarsko-turistička karta. Pripremio, obišao i nacrtao Zlatko Smerke. Zagreb 1984. Središnji dio. 1:25.000
6. Vrh Medvednice. Park prirode Medvednica. Zagreb - Stubica. Zagreb 1992. 1:15.000
7. Planinarsko-turistička karta Medvednica. Obrada terena i izrada: Zlatko Smerke, Varaždin 1995. Zapadni dio 1:25.000. Središnji dio 1:15.000.

»OD MORA DO VRHA«

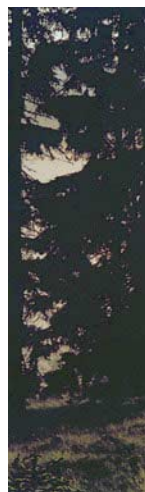
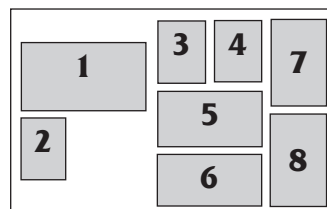
Osam slika s izložbe HPD »Mosor«

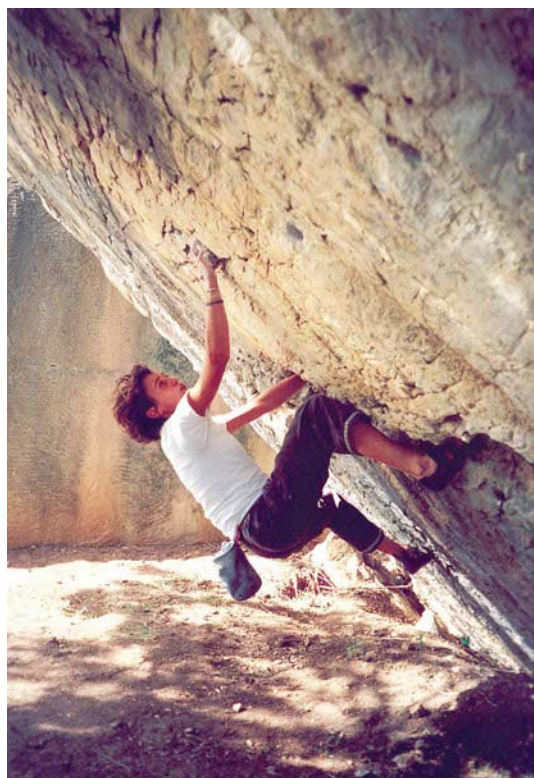

Krajem prošle godine HPD »Mosor« iz Splita organiziralo je natječaj za najbolju fotografiju iz područja planinarstva, speleologije, alpinizma, planinske flore i faune. Na taj natječaj pristiglo je dvjestotinjak fotografija od 40 planinara iz cijele Hrvatske. Stručna komisija izabrala je 82 fotografije koje su prikazane na izložbi pod naslovom »...Od mora do vrha...«. Izložba je održana u galeriji Foto kluba Split od 10. prosinca do 16. prosinca 2001., a ove godine ista je izložba bila postavljena i u Dubrovniku. HPD »Mosor« nastoji da natječaj i izložba postanu tradicionalni, te ujedno poziva sve hrvatske planinare da se odazovu sljedećem foto-natječaju koji će biti objavljen krajem godine.

Prva nagrada ove godine pripala je Bojanu Lugariću, HPD »Vrbovec«, za fotografiju »Jutro na Kredarici«. Drugu nagradu osvojila je Dubravka Lovrić, PK »Split«, za snimak »Zdenac«. Dodjeljene su i dvije treće nagrade, i to za fotografiju »Poezija u kamenu« Eugenije Špralje, HPD »Kapela«, te za fotografiju »Zavratnica« Ivice Fumića, HPD »Prpa«.

- 1 - Jutro na Kredarici (1. nagrada), foto: Bojan Lugarić
- 2 - Zdenac (2. nagrada), foto: Dubravka Lovrić
- 3 - Poezija u kamenu (3. nagrada), foto: Eugenija Špralja
- 4 - Zavratnica (3. nagrada), foto: Ivica Fumić
- 5 - Alpski kozorog na Jof di Montasio, foto: Mario Drufovka
- 6 - Praskozorje, foto: Larisa Buljević
- 7 - Sniježna čarolija, foto: Sonja Nikolin
- 8 - »The Fly«, foto: Ivan Lisica

ŠTO PONIJETI NA PLANINARSKI IZLET?

Pregled opreme za planinarenje (1. dio)

GORAN ŠEREMET, Zagreb

Svaki duži izlet u planine poseban je doživljaj. No, da bismo mogli potpuno uživati potrebno je mnogo toga pripremiti. Osim tjelesne pripreme, potrebno je na sebi i uz sebe imati odgovarajuću opremu, čiji pregled ćemo ovdje iznijeti.

Naravno, što će se ponijeti a što ne, zavisi najviše o dužini izleta, godišnjem dobu te o mogućnostima opskrbe, prehrane i spavanja na trasi puta. Mnogima će se činiti da su neke stvari suvišne ili da neke nedostaju - i bit će u pravu. Izbor opreme koju ćemo ponijeti u planinu ovisi i o osobnim potrebama svakog pojedinca i malo je vjerojatno da će dva planinara na isti izlet ponijeti istu opremu.

Svoj popis opreme za planinarenje autor ovih redaka prvi je put pribilježio prije nekih 12 godina kada je za uspon na Weiss Spitze (3300 m) zaboravio ponijeti sunčane (ledenjačke) naočale, što je gotovo upropastilo cijeli izlet. Da se takva nezgoda više ne bi ponovila, sada uz pomoć popisa dva dana prije puta kontrolira cijelu opremu, dan prije obavlja potrebne nabavke i može noć prije puta mirno spavati, siguran da ništa neće zaboraviti.

Ovaj se popis u tih 12 godina puno mijenjao. Sve što se pokazalo kao višak je izbačeno, a ono što se pokazalo korisnim je dodano. Namjera ovog pregleda je da planinarima koji s jednodnevnih izleta žele prijeći na višednevne, olakša izbor opreme koja bi im mogla zatrebati, da ih potakne na razmišljanje o raznim situacijama koje bi ih mogle dočekati u planinama, te da na temelju toga sastave svoj popis ili razmisle o nabavci onoga što im nedostaje.

Za ugodan izlet težina naprtnjače ne bi smjela prelaziti 20 kg. Uvijek treba voditi računa o težini i volumenu svakog pojedinog predmeta i prednost dati praktičnijim i lakšim stvarima koje zauzimaju manje prostora i koje se mogu koristiti u različitim situacijama. S obzirom na to da se tehnologija izrade opreme vrlo brzo mijenja u

ovom pregledu nećemo navoditi ni sugerirati najbolje materijale, nego ćemo samo navesti svojstva koja se očekuju od dobre vreće ili jakne, a kada se odlučite za kupovinu, raspitajte se o prednostima i nedostacima pojedinih materijala.

Svi koji žele ovaj popis u digitalnom formatu (Word ili Excel) mogu mi se javiti na e-mail: goran.seremet@zg.hinet.hr.

ODJEĆA I OBUĆA

Planinarske cipele - Od svojih cipela planinar očekuje da štite stopalo i skočne zglobove, da su udobne i da održavaju stopala suhim. To znači da cipele trebaju biti visoke i imati čvrstu potplatu, da su barem pola broja veće od brojeva naših gradskih cipela, te da su izrađene od materijala koji »diše«. Najveće pitanje je kakve cipele mogu održati stopalo suhim (toplim) tj. omogućiti da znoj izlazi, a spriječiti vodu da proдре unutra. Za sprječavanje ulaska vode u pravilu je najbolje dodatnu impregnirati kožu nekim sprejem ili voskom. Na žalost, ako provedete dva dana na kiši, koža cipele će upiti vodu bez obzira na impregnaciju (udaranjem cipela po oštrim stijenama zarezujete kožu i na tim mjestima probija voda). Kada se koža cipele natopi vodom obično treba par dana da se osuši, što može biti ozbiljnija teškoća na izletu, tim više što nije preporučljivo cipele sušiti naglo pored peći, budući da se tako uništava koža. Većina problema može se riješiti impregnacijom prije izleta, a za duže izlete u »teže« uvjete treba razmisliti o rezervnim cipelama ili plastičnim cipelama za snijeg ili led. U zadnje vrijeme na tržištu ima i kvalitetnih cipela od sintetičkih materijala koje također dišu, a ne propuštaju vodu. Sintetika je bolja od kože, jer ne upija vodu. Modela ima mnogo i u pravilu nećemo znati što smo kupili do prvog izleta s jačom kišom ili snijegom. Prema osobnom iskustvu, cijena ne znači nužno i kvalitetu.

Rezervne cipele, tenisice ili natikače - Nakon cjelodnevnog hodanja nema ništa ljepšega i ugodnijega nego se iz planinarskih cipela preseliti u natikače ili tenisice. Natikače su praktične i za boravak u planinarskim domovima, tim više što je u većini domova i kuća zabranjen ulazak u spavaonice s planinarskim cipelama na nogama, a i puno su lakše od tenisica.

Čarape (3 para tankih i debelih) trebaju omogućiti amortiziranje udaraca prilikom hodanja te održavati stopala suhim i toplim. U tu svrhu najbolje je navući na noge jedne tanke končane čarape koje će omogućiti stopalu da diše, a preko njih deblje čarape za hodaње koje će amortizirati udarce i osigurati toplinu. Nisu sve čarape jednake, pa treba malo eksperimentirati ako želimo naći najbolju kombinaciju. Vrlo je važno da nakon ova dva para čarapa planinarske cipele ostanu udobne, jer inače mogu otežati cirkulaciju u nogama i izazvati ozeblina na stopalima, bez obzira na najtoplije čarape. Iz istog razloga, ni same čarape ne smiju biti tijesne.

Čarape debele vunene (1 par), koje su široke, komotne i tople vrlo dobro mogu poslužiti za spavanje u hladnim spavaonicama ili na otvorenom.

Planinarske hlače s remenom. S obzirom na zlatno pravilo da noge trebaju ostati suhe, hlače trebaju biti komotne i napravljene od materijala koji diše i ne upija vodu. To znači da traperice, samterice, pamučne trenirke nisu dobar izbor, već treba odabrati tanke hlače koje minimalno upijaju vodu i brzo se suše. Takav materijal je npr. 70% poliester i 30% vuna, a ima i nekih drugih kombinacija. Tanke hlače se u praksi pokazuju bolje nego debele (čak i po snijegu) jer bolje

»dišu« (što puno znači nogama koje u planinarenju obavljaju najveći dio posla). Dobro je znati da mokro tijelo gubi oko 20 puta brže toplinu od tijela koje je suho. Sjetite se trika kojim hladimo boce s tekućinom: namočimo tamnu tkaninu i omotamo je oko boce te sve zajedno ostavimo na suncu. Zbog tog razloga nije dobro ni nositi pamučne gaće (bokserice) ispod hlača. Osim što se znaju nezgodno zategnuti oko prepona uslijed hodaња, vrlo brzo se natope znojem.

Hlače trebaju imati i široki remen na kojem možemo nositi drugu opremu. Ako je hladno ili puše jak vjetar mogu se ispod hlača obući duge termo gaće ili nešto slično, izbjegavajući pritom pamuk koji upija i zadržava puno vode.

Kratke planinarske hlače s remenom - Kao ljetna varijanta mogu se koristiti kratke planinarske hlače ili duge hlače koje se po potrebi uz pomoć patent zatvarača mogu pretvoriti u kratke. Vrijede ista pravila kao i za duge hlače. Ljeti dobro dođu, za trenutke odmora, i klasične pamučne bermude.

Nepromočive hlače za kišu - Kod jače kiše planinar nema drugog izbora nego obući nepromočive hlače. Oblačimo ih uglavnom na golo tijelo kako bismo znojenje sveli na što manju mjeru.

Duge termo gaće izrađuju se od sintetičkog materijala koji »diše« i minimalno upija znoj te se brzo suši. Koriste se ispod hlača ili zimi za spavanje.

Topla trenirka - donji dio. Nakon naporne ture, na cilju, dobro je vlažne hlače zamijeniti nečim suhim i toplim.

Termo majica s kratkim ili dugim rukavima također je izrađena od sintetičkog materijala koji »diše« i brzo se suši. Takve se majice koriste zimi za hodaње ili spavanje. Oblače se na golo tijelo zbog znojenja, a ako nam je hladno, preko njih možemo obući običnu majicu, trenirku i sl.

Majica s kratkim ili dugim rukavima koriste se za hodaње ili spavanje u toplijim mjesecima kada je prevruće za termo majice. S obzirom na to da pamuk lako upija vodu, treba sa sobom imati više majica da bismo ih mogli češće mijenjati, ili odabrati majice koje bolje »dišu«.

Topla trenirka - gornji dio. Nakon naporne ture treba se presvući u suho i toplo. Za to dobro može poslužiti topla trenirka, koja se može koristiti i ispod jakne ako je jak vjetar ili velika hladnoća. Dobre su se pokazale trenirke od flisa (eng. fleece), koje su lagane i tople.

Jakna protiv vjetra i kiše. Pri izboru jakne najbolje je odabrati takvu koja je nepromočiva i koja ima kapuljaču. Treba biti dovoljno komotna da ne sputava pokretanje ruku.

Kapa nas treba nas zaštititi od vjetra i hladnoće. Za planinarenje se može koristiti i obična vunena kapa, a ako nas vuna svrbi ili nam je prevruće, može u zamjenu poslužiti i svilena marama. Bolje su one kape koje imaju mogućnost zaštite sinusa (čela) i ušiju. Puno tjelesne temperature gubi se upravo preko glave.

Obrazina. Svatko tko je bio na Velebitu po buri zna čemu služi obrazina. Vrlo korisna stvar za planinarenje po jakom vjetru! Treba odabrati

model koji dah iz nosa ili usta ne vraća prema očima i tako zamagljuje naočale. Biciklisti se koriste većim brojem modela, koje i mi možemo iskoristiti u planinarenju.

Rukavice. Protiv vjetra dovoljne su i tanke rukavice, a za zimu trebaju biti tople (vunene) ili nepromočive za kišu i snijeg. Praktični su modeli kod kojih možemo privremeno osloboditi prste bez skidanja rukavice.

Ručnik. Tko voli kupanje u planinarskim potocima i jezerima, trebat će mu i manji ručnik. Planinski potoci ljeti imaju temperaturu od +12 °C, pa iako odlično osvježavaju i poboljšavaju cirkulaciju treba paziti da ne ulazimo u vodu naglo (znojni) i da ne ostanemo duže od nekoliko minuta (opasnost od hipotermije - pothlađivanja). Ponovno zagrijavanje organizma troši i puno energije, pa je uz takvo kupanje potreban i neki kvalitetniji obrok s toplim napitkom. Inače možemo ostati bez snage za daljnje planinarenje.

Plastične vrećice. Radi zaštite odjeće od vode, a i zbog lakšeg snalaženja, dobro je odjeću prije slaganja u ranac složiti u najlonske vrećice. Tako npr. možemo odjeću za spavanje, i toplu odjeću za planinarski dom staviti u jednu vrećicu, majice i ono što češće koristimo u drugu, čarape u treću itd. Korisno je ponijeti i dodatne vrećice npr. za prljave čarape, i za smeće koje smo kao planinari dužni ponijeti sa sobom u dolinu.

U idućem broju: Oprema, pribor za higijenu i prvu pomoć, hrana i piće.

OD ZRINA DO ZRINA

80 godina planinarstva u Petrinji

ĐURO PRILJEVA, Petrinja

Začeci planinarstva u Petrinji javili su se početkom dvadesetog stoljeća, a organizirani oblik Petrinja je dobila 12. veljače 1922. godine utemeljenjem Podružnice »Zrin« Hrvatskog planinarskog društva, čija je to bila petnaesta podružnica.

Svoje djelovanje prvi petrinjski planinari od početka usmjeravaju na Hrastovičku goru. Uređuju staze do Peckog jezera i vrha gore. Godine 1926. na vrhu grade vidikovac, osmi u povijesti HPD-a. Godine 1938. ga povisuju na 16 metara, a 2. listopada iste godine uz vidikovac otvaraju planinarsku kuću, da bi je zbog velikog interesa već sljedeće godine proširili. Pokrenuli su tiskanje Zbornika za obnovu zavičaja »Zrin«, čiji je prvi broj izašao 1942. godine. To društvo je djelovalo do 1945. godine.

Tijekom Drugog svjetskog rata, vjerojatno kao posljedica granatiranja, presušilo je Pecko jezero, čime je Hrastovičku gora izgubila jednu od svojih najatraktivnijih točaka. Krajem rata uništen je vidikovac, kuća je opustošena, gornji drveni dio preseljen je u selo Bačugu, gdje je do Domovinskog rata služio kao obiteljska kuća, a donji zidani dio kuće raznesen je kao građevinski materijal.

Poslije Drugog svjetskog rata bilo je nekoliko pokušaja obnove planinarske aktivnosti u Petrinji. U to vrijeme Petrinjci su »iskru planinarstva« sačuvali kroz »pečalbarenje« u društvima od Zagreba do Ljubljane i poluilegalnu obnovu markacija od Hrastovice do vrha Hrastovičke gore. Uspjelo je tek 18. ožujka 1979. godine osnivanjem PD »Petrinja«. Prve dvije tri godine obilježene su početničkim neprilikama, nedostatkom iskustva i pomoći. Od 1981., kada se u rad

uključuju »pečalbari«, prilazi se organizaciji zahtjevnijih pohoda u planine, a objavljivanjem 19. 3. 1982. prvog planinarskog priloga u emisiji »Vikend u eteru« Radio Petrinje, i prodoru u medije.

U to vrijeme nije bilo radio postaje koja redovito prati planinarske aktivnosti te je, za svoj doprinos razvoju planinarstva, Radio Petrinja 1987. primio posebno priznanje PSH.

Ogranak Planinarskog društva slijepih »Priatelji planina« iz Zagreba osnovan je u prosincu 1982. godine, a sačinjavala su ga petnaestorica petrinjskih planinara. Kako je osnovni problem PDS »Priatelji planina« bio nedostatak vodiča za slijepe planinare, članovi ogranka zdušno su se, i bez naknade, prihvatili ovog posla.

Jedan od ciljeva članova Ogranka bila je revitalizacija Hrastovičke gore trasiranjem i markiranjem staza iz Petrinje i sela Hrastovice do vrha Hrastovičke gore, obnova vidikovca i izgradnja skloništa. Ogranak je pokrenuo trasiranje i markiranje planinarskog puta po Zrinskoj gori, što je ostvareno tek 1987. godine kao »Partizanski put Banijom«.

Ljepote Hrastovičke gore i Peckog jezera prvi je opisao Dragutin Hirc

**Planinarski dom na vrhu Hrastovičke gore
sagrađen je 1938. godine**

Aktivnosti planinara u razdoblju 1979. - 1983. nisu bile financijski poduprte iz proračuna grada niti iz drugih izvora u gradu. Zato su članovi PD »Petrinja« i Ogranka PSD »Prijatelji planina« iz Zagreba 4. siječnja 1984. ujedinili svoje dvije organizacije pod sponzorskim okriľjem Mesne industrije Gavrilović. Novo društvo, PD »Gavrilović«, imalo je stalan izvor sredstava i osiguranu prehranu tijekom pohoda u planine i radnih akcija. Povremeno se koristilo tvorničkim autobusom, dobilo na korištenje prostorije u Omladinskom centru, a 1987. i vlastite, u Turkulinovoj 9 (dvorište), čime su stvoreni uvjeti za uspješan rad.

Rad je u to vrijeme bio organiziran kroz pionirsku, omladinsku, izletničku, skijašku i radio-amatersku sekciju, te gospodarsku komisiju i komisiju za informativno-propagandni rad. Organizirani su brojni pohodi u planine, popularna predavanja za građanstvo i za učenike Druge osnovne škole, a predavači su bili najpoznatiji planinari iz Hrvatske kao i sudionici ekspedicija u najviša svjetska gorja. Redovno su planinari uređivali i planinarske priloge na Radio Petrinji i u Gavriloviće-

vom listu. Utemeljena je i redovno popunjavana planinarska knjižnica. Uz to, održavane su postojeće planinarske staze, a 1987. uz nazočnost brojnih planinara otvoren je »Partizanski put Banijom«. Također, u to je vrijeme trasiran i djelomično markiran planinarski put »Stari gradovi Petrinjskog kraja«. Godine 1988. Društvo je brinulo o stazama ukupne duljine 25 sati hoda. Istovremeno pripremala se dokumentacija i dovoz materijala za izgradnju kuće na vrhu Hrastovičke gore. Na vrhu je uređeno manje sklonište i nad-

strešnica, a malo niže kontejner od 15 m², kao buduće veće sklonište.

Početkom Domovinskog rata, kao i ostalo stanovništvo, planinari se dijele na one koji ostaju u Petrinji i one koji je moraju napustiti. Pod teškim okolnostima progonstva, zahvaljujući tadašnjem tajniku HPS, pokojnom Nikoli Aleksiću, uspijeva se sačuvati PD »Gavrilović« kroz 1992. godinu, no u 1993. društvo se gasi. Još tijekom Domovinskog rata preostali planinari pripremaju obnovu rada i s tim ciljem okupljaju se 2.-3. lipnja 1995. na planinarskom domu »Zavižan«. U želji za obnovom planinarske organizacije, usvajaju prijedloge temeljnih dokumenata, te traže očitovanje HPS-a o statusu PD »Gavrilović« s obzirom na ratne okolnosti. Također, pokušavaju stupiti u kontakt s Đurom Gavrilovićem radi daljnijeg korištenja imena.

Nakon akcije »Oluja« i povratka u Petrinju, članovi Inicijativnog odbora odmah zaposjedaju i zatvaraju prostorije Društva koje su zatekli posve opustošene. Od HPS-a traže i dobivaju pravo raspolaganja pokretnom i nepokretnom imovinom PD »Gavrilović«. Pokušavaju pronaći dru-

**Vidikovac na vrhu Hrastovičke gore
izgrađen je 1926., a na slici je stanje
nakon 1938. kada je povišen na 16 m**

štva voljna da pomognu raščišćavanje, obnovu prostorija, i planinarske organizacije. Nažalost, bez uspjeha. Inicijativni je odbor ipak aktivan, tako da 22. veljače 1998. ugošćuje zagrebačko HPD »Zanatlija« pod vodstvom Ivana Rizmaula, a Đuro Priljeva proveo ih je tada trasom koja će poslije postati »Petrinjska šetnica«. Bili su to prvi planinari poslije Domovinskog rata koji su posjetili Petrinju.

Krajem 1998. obnova obiteljskih kuća i povratak stanovništva toliko su napredovali da je bilo vrijeme i za obnovu društva. Obnoviteljska skupština održana je 12. veljače 1999., na 77. obljetnicu utemeljenja prve planinarske organizacije u Petrinji, te je samim time bilo predodređeno da se vrati prvotno ime obnovljenom društvu. Skupština je održana u prostorijama Radio-kluba »Petrinja« i na njoj su potvrđeni prijedlozi »Zavižanskih« dokumenata.

Tu prvu godinu obnovljenog rada obilježili su problemi oko registracije Društva, čišćenje društvenih prostorija od »ratnih naplavina«, posjet Petrinji planinara HPD »Lipa« iz Sesveta 24. travnja i osmišljavanje »Petrinjske šetnice«.

Petrinjska šetnica je kružna pješačka staza koja vodi rubnim dijelom grada i Čirovim brdom, po obroncima Hrastovičke gore. Zamišljena je tako da građanima Petrinje svih uzrasta i posjetiteljima grada omogući ugodnu šetnju u prirodi. Kako planinari nisu imali snage da sami izvedu projekt, ponudili su ga Turističkoj zajednici. Zahvaljujući razumijevanju direktorice Ivanke Držaj, koja je prepoznala vrijednost projekta za grad, te podršci građanstva, udruga, gospodarstvenika i vojske, tijekom proljeća 2000. šetnica je uređena, obnovljeno izletišta »Jelen« u Popovoj šumi na polovici trase i svečano otvorena na dan oslobođenja Petrinje, 6. kolovoza 2000.

U suradnji sa Srednjom školom Petrinja, HPD »Zrin« je krajem 2000. izradilo program »Upoznajmo prirodne ljepote u Hrvatskoj«, a 24. siječnja 2001. Alan Čaplar je održao uvodno predavanje »Osnove planinarstva«, čime je započeo ovaj četverogodišnji program. Nastavljen je predavanjima prof. dr. Mladena Garašića »Osnove speleologije«, Darka Berljaka »Osnove alpinizma«, Vesne Zlatar i Maše Ljuština »Spasimo vodozemce na prometnicama« i prof. dr. Željka

Poljaka »Prehrana u planinama«. Organizirani su izleti u Kamačnik, na Risnjak, Rastoke i na Plitvička jezera. Učenici su posjetili Prirodoslovni i Tehnički muzej u Zagrebu, te zavičajne zbirke u Ogulinu i Lukovdolu, gdje su prisustvovali otvorenju 38. Goranovog proljeća. U knjižnici Hrvatskog doma u Petrinji utemeljena je zbirka »Planinarstvo, prirodne ljepote i ekologija« sa četrdesetak naslova, a povodom Mjeseca hrvatske knjige postavljena je izložba i održano predavanje prof. dr. Željka Poljaka na temu »Hrvatska planinarska književnost«.

Proteklih 80 godina planinarstva u Petrinji obilježeno je usponima i padovima uzrokovanim ratovima, a prva godina novog stoljeća obilježena je potporom Vlade RH planinarskom programu »Upoznajmo prirodne ljepote u Hrvatskoj« i Zahvalnicom Grada Petrinje za dosadašnji rad i aktivno sudjelovanje u razvoju društvenog života u Petrinji.

Prijeratni članovi PD »Gavrilović« i dio mladih obnovili su 12. veljače 1999. planinarsku organizaciju u Petrinji.

HRVATSKA PLANINARSKA OBILAZNICA

Popis obilaznika (3)

pripremio: ZDENKO KRISTIJAN, Samobor

Tijekom 2001. godine primilo je brončanu značku Hrvatske planinarske obilaznice 52 planinara, a srebrnu njih 20. Na svečanom sastanku Komisije za planinarske puteve HPS 15. prosinca 2001. podijeljene su 22 zlatne značke, a zatim su se razmjenjivala mišljenja i prijedlozi o Hrvatskoj planinarskoj obilaznici.

Posebno priznanje HPO je svečano uručeno deseterici obilaznika na Novogodišnjoj sjednici HPS-a 17. prosinca 2001. Zadnji s popisa primit će priznanje koncem ove godine, jer je dnevnik dostavio nakon podjele.

Evidenciju obilaznika prošle godine vodio je Zdenko Kristijan. Kako bi svi planinari primili priznanja pod istim uvjetima, primjenjivala su se neka osnovna pravila. Najviše je teškoća bilo s onima koji ih nisu pročitali u dnevniku ili u »Hrvatskom planinaru« (br. 1/2001). Do sada su podijeljena 134 priznanja ili, u prosjeku, dva tjedno.

U 2002. godini izdavanje priznanja preuzima Bernard Margitić, zamjenik pročelnika Kom-

sije za planinarske puteve HPS-a. Nastavljamo s popisom obilaznika HPO od kolovoza do konca 2001. godine.

BRONČANA ZNAČKA

Obilaznik	Planinarsko društvo
41. Branka Kireta	»Japetić«, Samobor
42. Josip Pejša	»Ante Bedalov«, Kaštel Kambelovac
43. Martin Branko Leskovar	»Željezničar«, Zagreb
44. Željka Smolec	»Željezničar«, Zagreb
45. Matija Smolec	»Željezničar«, Zagreb
46. Robert Smolec	»Željezničar«, Zagreb
47. Marija Seleši	»Grebengrad«, Novi Marof
48. Gordan Šerkinić	POK »Sljeme«, Zagreb
49. Zdenko Jurinić	»Ericsson - Nikola Tesla«, Zgb
50. Kristina Mihalić	»Japetić«, Samobor
51. Milan Beuk	»Dubovac«, Karlovac
52. Irena Beuk	»Dubovac«, Karlovac
53. Mara Jelačić	»Željezničar«, Zagreb
54. Monika Vorih	»Dugi vrh«, Varaždin
55. Milivoj Rihtarić	»Dugi vrh«, Varaždin
56. Nenad Hoić	»Javor«, Zlatar Bistrica
57. Stjepan Hanžek	»Belecgrad«, Belec
58. Marijan Herceg	»Vrapčec«, Zagreb

Nositelji zlatne značke HPO na svečanosti dodjele 15. prosinca 2001.

foto: Alan Čaplar

59. Biserka Horvat-Nikšić, »Stanko Kempny«, Zgb
60. Branko Razum »Japetić«, Samobor
61. Krunoslav Lončarić, »Učka«, Rijeka
62. Boris Petrić »Torpedo«, Rijeka
63. Ludmila Petrić »Torpedo«, Rijeka
64. Boris Stojnović »Duga«, Rijeka
65. Herman Slamenik »Zavižan«, Senj
66. Narciso Tomasi »Učka«, Rijeka
67. Nataša Vidović »Bilogora«, Bjelovar
68. Ivanka Končevski, »Željezničar«, Zagreb
69. Zlatko Matković »Željezničar«, Zagreb
70. Marija Kljaić »Zagreb-Matica«, Zagreb
71. Daliborka Pavlin »Stanko Kempny«, Zagreb
72. Tomislav Pavlin »Stanko Kempny«, Zagreb
73. Berislav Tkalac »Tikvica«, Županja
74. Branko Bednjanec »Zagreb - Matica«, Zagreb
75. Slavko Patačko »Željezničar«, Zagreb
76. Augustin Šarić »Učka«, Rijeka
77. Milorad Vujičić »Učka«, Rijeka

SREBRNA ZNAČKA

13. Zvonimir Polaček »Željezničar«, Zagreb
14. Branko Ulipi »Željezničar«, Zagreb
15. Zlatko Ivančić »Japetić«, Samobor
16. Robert Smolec »Željezničar«, Zagreb
17. Ivan Materljan »Željezničar«, Zagreb
18. Branka Kireta »Japetić«, Samobor
19. Dražen Štifter »Obruč«, Jelenje
20. Vladimir Kordić »Željezničar«, Zagreb
21. Tomislav Pavlin »Stanko Kempny«, Zagreb
22. Josip Majnarić »Stanko Kempny«, Zagreb
23. Biserka Horvat-Nikšić, »Stanko Kempny«, Zagreb

ZLATNA ZNAČKA

13. Zvonimir Polaček »Željezničar«, Zagreb
14. Branko Ulipi »Željezničar«, Zagreb
15. Robert Smolec »Željezničar«, Zagreb
16. Zlatko Ivančić »Japetić«, Samobor
17. Ivan Materljan »Željezničar«, Zagreb
18. Branka Kireta »Japetić«, Samobor
19. Dražen Štifter »Obruč«, Jelenje
20. Vladimir Kordić »Željezničar«, Zagreb
21. Tomislav Pavlin »Stanko Kempny«, Zagreb
22. Josip Majnarić »Stanko Kempny«, Zagreb
23. Biserka Horvat-Nikšić, »Stanko Kempny«, Zagreb

POSEBNO PRIZNANJE

5. Ronald Schreiner »INA Trgovina - Bjelolasica«
6. Jasna Bingula »Zagreb - Matica«, Zagreb
7. Branko Ulipi »Željezničar«, Zagreb
8. Zvonimir Brkašić »Željezničar«, Zagreb
9. Zdenko Kristijan »Japetić«, Samobor
10. Gordan Papac »Risnjak«, Zagreb
11. Ivica Kodžoman »Svilaja«, Sinj

Od svibnja 2000. do kraja 2001. brončanu značku primili su obilaznici iz 33 planinarska društva, a jedan nije član. Članovi zagrebačkog »Željezničara« najbrojniji su obilaznici (ukupno ih je 24).

Popis svih dodijeljenih priznanja uredili smo i po planinarskim društvima. Na donjem popisu je samo 11 društava s najmanje 3 priznanja. Uvjerljivo vodi »Željezničar« s 49 priznanja (37%), a »Japetić« i »Stanko Kempny« jedini imaju više od 10 priznanja.

DODIJELJENA PRIZNANJA PO PLANINARSKIM DRUŠTVIMA

(21. svibnja 2000. - 31. prosinca 2001.)

Planinarsko društvo	Brončana značka	Srebrna značka	Zlatna značka	Posebno priznanje	Ukupno
1. »Željezničar«, Zagreb	24	10	10	5	49
2. »Japetić«, Samobor	6	3	3	1	13
3. »Stanko Kempny«, Zagreb	5	3	3	-	11
4. »Zagreb - Matica«, Zagreb	4	1	1	1	7
5. »Svilaja«, Sinj	1	1	1	1	4
6. »Risnjak«, Zagreb	1	1	1	1	4
7. »Priroda - PBZ«, Zagreb	1	1	1	1	4
8. »INA Trgovina - Bjelolasica«, Zagreb	1	1	1	1	4
9. »Obruč«, Jelenje	2	1	1	-	4
10. »Učka«, Rijeka	4	-	-	-	4
11. »Sisak«, Sisak	1	1	1	-	3

TONKA ŽIC-ABRUS

Devetog prosinca 2001. umrla je nakon duge i teške bolesti zagrebačka planinarska seniora koja je zadužila hrvatske planinare svojom aktivnošću u najtežem razdoblju, odmah nakon drugog svjetskog rata, kada su sve planinarske organizacije bile ukinute kao gnijezda buržoazije. To je bilo moguće zbog njenog ugleda u političkim vrhovima, čemu je velikim dijelom i pridonio i njezin osobni šarm. Zbog njezine srdačnosti, jednostavnosti i požrtvornosti planinari su je veoma voljeli, pa su tako zagrebački Velebitaši ovjekovječili njezino ime nazvavši 1956. jedan prvenstveni uspon u Klekovoju stijeni Tonkinom priječno-com.

Rodila se 1928. u Trogiru. Već 1945. planinarila je s članovima nekadašnjeg HPD »Mosor« u Splitu, a kad se preselila u Zagreb postala je članom PD »Zagreb« čim je to društvo 1948. osnovano. Bila je član Izvršnog odbora PSH 1948.-1961., 1952.-1955. tajnica (amaterska) i 1956.-1960. potpredsjednica. Od

1967. do 1970. vodila je Komisiju Saveza za međunarodne veze, i to vrlo uspješno. Dobrim je dijelom njezina zasluga da je Hrvatska 24. lipnja 1953. primljena za redovnog člana UIAA. Bila je na čelu peteročlane delegacije PSH na skupštini UIAA u Delfima, a poslije je zastupala Hrvatsku na skupštinama u Grenobleu (1954.), Münchenu (1955.), Trentu (1957.) i Luganu (1958.). Zajedno s predsjednikom PSH, Većeslavom Holjevcem, postigla je da je Tomislavov dom bio vraćen planinarima, a zaslužna je i za obnovu mnogih planinarskih domova u Hrvatskoj jer se snažno zauzela i izborila da iz saveznih fondova Hrvatskoj pripadne odgovarajući dio.

Iako je poslije dugo boravila u inozemstvu (Australija, London, Amerika), gdje joj je suprug, Nikola Žic boravio kao diplomat, nikada nije prekinula veze s planinarskom organizacijom, a i po povratku u Hrvatsku bila joj je kao direktorica zagrebačkog Zavoda za ispitivanje kvalitete uvijek pri ruci. Odlikovana je najvišim planinarskim priznanjima, pa tako 1962. Zlatnim znakom PSH i 1965. Zlatnim znakom PSJ. Pokopana je na zagrebačkom Mirogoju, na vlastiti zahtjev tiho i bez publiciteta.

Planinari nikad neće zaboraviti njezine velike zasluge za hrvatsko planinarstvo.

Željko Poljak

Tonka Žic Abrus s prvim osvajačem Everesta Tensingom Norgayem Sherpom 6. X. 1957.

URUŠAVANJE ŠPILJE U KAMENOLOMU TOUNJ

Špilja u kamenolomu Tounj otkrivena je 1983. snižavanjem razine kamenoloma. Intenzivna istraživanja započela su 1986. i traju do danas. Do sada je istraženo 8487 m špiljskih kanala i dvorana.

Miniranjem u ravnom dnu kamenoloma nastala su tri vertikalna otvora promjera 5-8 m, ispod kojih se, desetak metara niže, nalazi špiljski kanal širine desetak metara. Najprije je zatrpan zapadni otvor u koji je upao kamenolomski damper (veliko vozilo za prijevoz kamenja), pa su speleolozi ostala za ulaz u špilju još druga dva, sve do jeseni 2001. kada je zatrpan i onaj istočni. Speleolozi sada za ulaz u špilju ostao samo ovaj srednji, promjera 5x7 m s vertikalom od oko 8 m. Špilja se od tog otvora razgranato prostire uglavnom prema zapadu, ispod brda Krpela, u kojem pravcu napreduje i kamenolom.

Još 1989. Komisija za speleologiju PSH zatražila je od ondašnjeg Zavoda za zaštitu prirode u Zagrebu da špilju zaštiti kao geomorfološki spomenik prirode zbog svojih iznimno lijepih i rijetkih špiljskih ukrasa. Zbog sporosti administracije i Domovinskog rata postupak zaštite nije proveden pa je KS HPS ponovno pokrenula zahtjev 1999. u Ministarstvu zaštite okoliša. Tijekom 2000. Ministarstvo je odgovorilo da je postupak zaštite sada u nadležnosti županije u Karlovcu. Međutim, ponovno zbog sporosti administracije, do sada špilja nije zaštićena. Speleolozi su ipak s upravom kamenoloma postigli dogovor da mogu špilju posjećivati i istraživati, kojim su se obilno i koristili.

Kako u špilji ima mnogo raznovrsnih speleoloških oblika - kanala, dvorana, vodenih tokova i jezera, i sigastih tvorevina, špilja je često služila za obuku mladih speleologa. Zadnju takvu posjetu špilji upriličili su članovi SO HPD »Željezničar« s polaznicima speleološke škole u subotu 15. studenog 2001. Prema ranijem dogovoru, najprije su se najavili u upravu kamenoloma i doznali da toga dana neće biti miniranja pa se u špilju može ući nesmetano. Direktor je osobno obavijestio šefove radilišta da ćemo ići u špilju, čak nam je poklonio i tri tounjska sira.

Petnaestak polaznika s instruktorima spustilo se niz srednji otvor u špilju i prošlo dio špiljskih kanala, i to od ulaza preko »Balkona« do »Dvorane tri sige«,

a onda u »Vodeni rov« i dvoranu s »Mamutovim jezerom«, pa preko »Pjegave dvorane« do »Sise«. U prvom dijelu kanala (do »Balkona«) bilo je mnogo kamenih blokova koji su sa stropa pali davno, pa su speleolozi između njih već napravili »put«. To se stanje nije mijenjalo od kada je špilja otkrivena.

Špilja se sviđjala svima koji su u njoj bili prvi puta. Troje članova SO HPD »Željezničar«, koji su također tada prvi puta bili u njoj, odlučili su posjetiti je ponovno. Učinili su to u nedjelju 16. prosinca 2001. (tj. nakon mjesec dana). Toga se dana u kamenolomu nije radilo, pa su se najavili samo dežurnom čuvaru. Promjene su uočili odmah nakon ulaza. Duž glavnog kanala, od otvora preko »Balkona« do »Dvorane tri sige« i dalje kanalom do »Pjegave dvorane«, bilo je mnogo novih urušenih kamenih blokova, mjestimično toliko da je bilo potrebno provlačiti se ispod njih. Poneki blokovi su veličine 5x5x1 m. Zbog bojazni od mogućeg daljeg urušavanja brzo su se vratili. Po povratku u Zagreb odmah su o tome obavijestili svoje kolege speleologe, a sutradan i Ministarstvo zaštite okoliša u Zagrebu, koje je obavijestilo upravu kamenoloma.

Ovo urušavanje upozorenje je svim speleolozima koji namjeravaju ići u tu špilju da zbog daljeg miniranja u kamenolomu postoji opasnost od novog urušavanja te da budu svjesni opasnosti kojoj se svojim ulaskom izlažu. Nadamo se da će Ministarstvo zaštite okoliša i županijski Ured za zaštitu prirode s upravom kamenoloma riješiti problem daljeg miniranja, zaštite špilje i posjeta špilji.

Vlado Božić

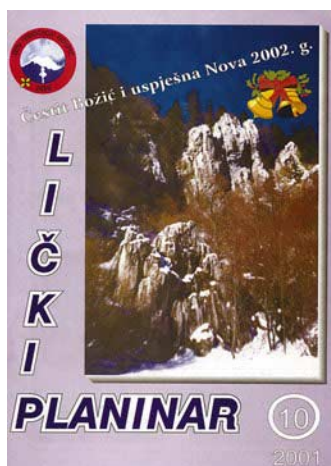
Špilja u kamenolomu Tounj foto: Vlado Božić

LIČKI PLANINAR 10

HPD »Visočica« iz Gospića izdalo je koncem prošle godine deseti broj svojega lista »Lički planinar«. Kao i obično, najzastupljeniji su prilozi o Velebitu i o aktivnostima gospićkih planinara. Prošle godine ta aktivnost bila je ponajviše usmjerena na markacistički rad, pa se tako može čitati kako su nastale neke nove te kako su obnovljene neke stare staze na srednjem i južnom Velebitu. Može se, osim o novim putevima, u ovom broju pročitati prikaz knjige »Velebitski dnevnik« Sergeja Forenbachera, razgovor s meteorološkim motriteljem na Baškim Oštarijama, o usponu članova gospićkog HPD »Željezničar« na Mont Blanc, otvorenju »Kugine kuće«, udruzi »Eko Kosinj« i drugim temama. Cijena časopisa je 10 kuna, a može se naručiti kod urednice Ane Lemić, na telefon 053/ 572-001 ili na adresu: Ana Lemić, Gimnazija Gospić, Budačka 24, 53000 Gospić.

Alan Čaplar

VELEBITEN 35

Planinarsko društvo Sveučilišta »Velebit« izdalo je 35. broj svojega »Velebitena«. Uredio ga je Ronald Železnjak, a na 40 stranica objavljeni su prilozi desetak suradnika. I ovaj broj umnožen je fotokopiranjem, a korice su u boji.

Glavnina prostora u 35. broju posvećena je speleološkim temama, a po jednim prilogom zastupljene su ekspedicije i orijentacija. Ono što ovome glasilu iz broja u broj daje poseban šarm, jest poznati velebitaški duh koji se jasno ocrtava u gotovo svakome objavljenom prilogu i čini glasilo zanimljivim i svima onima koji ne poznaju pojedine velebitaše koji se spominju u tekstovima. Prava je šteta da ovo glasilo ima nakladu od samo 120 primjeraka, te ostaje nedostupno i nepoznato većini planinara.

Alan Čaplar

JESTE LI UPATILI PRETPLATU?

Sve čitatelje koji još nisu uplatili svoju pretplatu na »Hrvatski planinar« za ovu godinu molimo da to učine što prije, kako im ne bismo morali obustaviti slanje časopisa. Detaljne upute o načinu ispunjavanja uplatnice donijeli smo u broju 11-12/2001. Ukoliko želite odjaviti pretplatu i prestati primati časopis, molimo da o tome obavijestite HPS na tel. 01/48-24-142 ili 01/48-23-624.

BERISLAV TKALAC I NJEGOVO PD »TIKVICA« U ŽUPANJI

Postoje dvije vrste planinara: jedni koji uživaju u tome što planinare i, drugi, koji uživaju u tome što drugima omogućuju planinarski užitek. Ako je netko bio, primjerice, stotinu puta na vrhu Dinare ili tisuću puta na vrhu Kleka nije time stekao nikakve zasluge, dovoljno je nagrađen time što je uživao u planini. Ova je rubrika namijenjena onim drugima, koji su neznatna manjina među dvadeset tisuća učlanjenih planinara u Hrvatskoj, ali bez kojih ne bi bilo planinarske organizacije. Među njima je i inž. Berislav Tkalac iz Županje, koji je u tom gradu prije pet godina osnovao PD »Tikvica«. Iako društvo postoji tek pet godina, postiglo je velik uspjeh: ima svoju planinarsku kuću i obilaznicu na Dilju, a zapaženim društvenim akcijama steklo je ugled među slavonskim društvima.

Osnovati planinarsko društvo u »ravnoj Slavoniji«, u gradu koji ima slabu planinarsku tradiciju, bio je pravi podvig. Berislavu Tkalcu je to uspjelo zato što je iz planinarske obitelji, što se planinarstvom bavi već tri desetljeća i, prije svega, zato što je sklon društvenoj djelatnosti »na duge pruge«.

Rodio se 24. studenoga 1956. u Puli, do 1959. živi u Babinoj Gredi, od tada u Županji. Nakon mature u Županji studira stočarstvo u Zagrebu i Križevcima. Kao inženjer stočarstva radi od 1982. do 1991. u Drenovcima i Bošnjacima, a otada stalno živi u Županji. Godine 1970. postaje član PD Željezničar u Zagrebu, 1975. Sokolovca u Požegi, 1986. Zagreb-Matice, 1997. Dilja u Slavonskom Brodu, a 14. ožujka 1997. Tikvice u Županji koja je osnovana na njegov poticaj i kojoj je otada na čelu kao predsjednik. Nedavno se učlanio i u HPD »Čičak« u Orašju (BiH).

Ima solidno planinarsko obrazovanje. Njegov otac, inače poznati kulturni djelatnik, bio je od 1926. član HPD-a i pretplatnik našeg časopisa. Berislav je 1977. pohađao alpinistički tečaj PDS »Velebit« u Zagrebu, 1997. vodički tečaj u Požegi i 2001. planinarsku školu u Sl. Brodu, gdje je bio i tečajac i predavač. Registrirani je markacist i društveni vodič. Od 1997. svake godine organizira u posljednjoj nedjelji mjeseca studenog »Skup markacista Dilja«, 1998. je markirao »Županjski put« u istočnom Dilju, a kruna svemu bio je 26. po redu »Dan slavonskih planinara« koji je organizirao 7. listopada 2001. na Dilju za 450 gostiju iz 20 planinarskih društava. Jednom je prilikom priredio u planinarskoj kući na Dilju riblji paprikaš za 80 planinara. Bavi se i glazbom. ima svoj tamburaški sastav »Contra« koji je objavio nekoliko CD-a.

Obišao je gotovo sve hrvatske planine i desetak obilaznica, a omiljene su mu planine Velebit, Dilj gora, Dinara i Čvrsnica. Godine 1999. osnovao je Visokogorsku sekciju u svom društvu i popeo se tri puta na Triglav. Kao vodič manje skupine popeo se bez službenog vodiča na Mont Blanc, Marmoladu i Grossglockner. Dodajmo tome da je planinarski predavač i pisac te da planinarstvo osobito propagira u javnim medijima (novine, Hrvatski planinar, Brodski planinar, radio i TV, video-zapis o radu »Tikvice« itd.).

Berislav Tkalac je živ dokaz da planinarstvo može cvjetati i tamo gdje u blizini nema planina, ako ima pravih ljudi.

prof. dr. Željko Poljak

OBNOVLJENA KUĆA NA BIJELIM STIJENAMA

HPD »Kapela« je uz pomoć sponzora, Hrvatskog planinarskog saveza, i veliko zalaganje svojih članova, u srpnju 2001. završilo obnovu kuće na Bijelim stijenama. Nekadašnje PD »Rade Končar«, danas HPD »Kapela« iz Zagreba, održava kuću i sklonište na Bijelim stijenama od izgradnje do danas. Sagrađena je davne 1968. godine, a nalazi se u Strogom rezervatu Bijeke i Samarske stijene, unutar budućeg parka prirode Bjelolasica.

Kuća je idealna ishodišna točka za izlete po Bijelim stijenama, te prema Javornici, Bjelolasici i Samarškim stijenama. Za obilazak cijelog kraja, od Tuka do Klenovice na moru, uređena je i označena planinarska obilaznica »Kapski planinarski put«.

Uređena i obnovljena kuća, udobna je i prostrana, opskrbljena pićem, a po dogovoru i hranom. Dežurstva su organizirana od 15. svibnja do 15. listopada, vikend

dom i praznikom. Za posjet se treba najaviti preko osoba za kontakt u HPD »Kapela«; Vlatka Nemeca, tel. 01/33-94-242 ili Slavka Ferina, tel. 01/37-81-716 ili srijedom od 19,30 sati u prostorijama društva u Mesničkoj 1 (tel. 01/48-48-090).

Slavko Ferina

STAZA »MIROSLAVEC« NA MEDVEDNICI

Dana 28. studenoga 2001. organiziranom šetnjom otvorena je obnovljena staza od Šestina do Kraljičinog zdenca i nazvana Miroslavec po šestinskom grofu Miroslavu Kulmeru, planinarskom meceni i dugogodišnjem predsjedniku HPD-a. Kulmer je početkom 20. stoljeća uređio prvu stazu od Šestina do Kraljičina zdenca (današnja cesta), a potkraj sedamdesetih godina Šumarija Zagreb je probila i uredila izletničku stazu na suprotnoj obali potoka Kraljevca. Sada su uz tu stazu postavljene poučne geološke ploče koje upozoravaju na najzanimljivije usputne geološke detalje i izletniku dočaravaju geološku prošlost planine. Ovu »geološku poučnu stazu« zamislila je uprava Parka prirode Medvednica, a izvela ju je po nalogu Hrvatskog geološkog društva Šumarija Zagreb. Staza je dugačka 3 km, vodi stalno šumom u blagom usponu i njome se prolazi kao u parku.

Željko Poljak

NOVA PLANINARSKA SKLONIŠTA - IZ ZAGREBA U PLANINE

Tijekom božićnih blagdana na zagrebačkom su Preradovićevom (Cvjetnom) trgu bile postavljene četiri lijepe drvene kućice, a pred njima se održavao raznolik zabavni program u sklopu promidžbene kampanje Hrvatskog Telekom. U to doba godine uobičajena sli-

Planinarska kuća na Bijelim stijenama
foto: Krunoslav Milas

ka gradskih ulica svakog većeg grada ni po čemu ne bi bila vijest za planinarski časopis, da ipak nema planinarskoga »ali«. Naime, nakon blagdana su drvene kućice rastavljene i u dijelovima, kao poklon HT-a, prepuštene Hrvatskom planinarskom savezu za planinarska skloništa. Kraj vratiju svake kućice nalazi se rezbaren natpis o tome, pa su na taj način ove kućice već ispunile svoju prvu planinarsku zadaću za promidžbu planinarstva. Zagrepčani su tako mogli bez ikakvog planinarskog napora posjetiti odjednom četiri planinarska skloništa, no nakon postavljanja na odgovarajućim mjestima u hrvatskim planinama kućice će tek dobiti svoju pravu funkciju.

Hrvatski planinarski savez dodijelit će ove kućice posredstvom javnog natječaja planinarskim društvima koja su se spremna za njih trajno i kvalitetno brinuti. Prednost će imati mjesta na kojima nedostaju plani-

Planinarska skloništa u središtu Zagreba

foto: Alan Čaplar

narska skloništa, odnosno ona mjesta na kojima novi objekti mogu omogućiti ili pospješiti razvoj planinarstva. Pri dodjeli će se u obzir uzeti ispunjava li zainteresirano društvo uredno svoje članske obveze prema HPS-u i je li predloženo mjesto u području od interesa za hrvatsko planinarstvo koje je proglasila Skupština HPS prošle godine (popis je u HP br. 6, 2001).

Alan Čaplar

NALIČJE JEDNE PLANINARSKE AKCIJE

Hrvatski Telekom pokolnio je HPS-u, što ustvari znači hrvatskim planinarima, četiri drvene kućice za planinarska skloništa. To je lijep i vrijedan poklon, a uvjetovan je jedino time da kućice budu postavljene u planini i da koriste planinarima za zaklon i odmor. No, budući da se pokloni ne dobivaju baš samo tako, nego ih treba i zaslužiti, planinarski udio je trebao biti u rastavljanju, utovaru i istovaru u privremeno skladište.

Budući da je vrijeme za rastavljanje i transport bilo u nedjelju kasno poslijepodne i taj dan se moglo rastaviti samo dvije kućice, a ostale dvije ranim jutrom u ponedjeljak na sam Badnjak, kod montaže smo predviđeli da nas očekuje puno posla koji nije težak, ali iziskuje puno ruku i vremena. Kako smo to doznali u posljednji trenutak, obavijest putem dopisa HPS-a planinarskim društvima nije bila moguća, pa smo se odlučili putem radija i dnevnih novina kroz rubriku »planinarske vijesti« obavijestiti i zamoliti zagrebačke planinare o predstojećoj akciji i zamoliti voljne za rad da dođu pomoći. Računajući da u Zagrebu ima registriranih oko 10.000 planinarskih duša, mislili smo da neće biti teškoća da se sakupi potreban broj ljudi voljnih za rad i pomoć. Intimno smo se pribojavali da bi

se moglo dogoditi da ih se sakupi u tolikom broju da ćemo se nekima morati zahvaliti i ne prihvatiti njihovu dobru volju.

Na naše ogromno razočaranje, nije se pojavio ni jedan čovjek. Naše je razočaranje bilo neizmjereno jer to nismo očekivali. Istina je da su to bili dani uoči Božića kada je vrijeme svakome dragocjeno, ali bilo je dragocjeno i nama koji smo svoje vrijeme i trud uložili u zajedničku stvar, koji smo radili i obavili solidno i temeljito zadani posao. Radilo je ukupno osmoro ljudi: trojica koje je platio proizvođač kućica, jedan planinar (usmeno pozvan), tri člana Gospodarske komisije HPS i sin jednoga člana komisije.

Dakle, planinari, tako izgledaju naše akcije, nikoga se ne tiče kako će se nešto priskrbiti, napraviti ili urediti, ali su svi spremni kritizirati kako su staze neuređene i slabo markirane, domovi neuređeni i nekomfortni, kako na mnogim mjestima nema ni nužnog skloništa i tko zna što još. Svi su složni u želji da se prirede i označe staze i putovi, urede domovi i skloništa, te očekuju to za nekih 30-ak kuna članarine koje su platili. No, nije planinarstvo samo puko organizirano, poluorganizirano ili neorganizirano hodanje po planinama, pogotovo ako smo organizirani u nekakva društva; jer biti član društva trebalo bi značiti i ponašati se društveno i djelovati zajednički za zajedničke ciljeve.

Branimir Antun Odicki i Luka Adamović
(Gospodarska komisija HPS)

ODRŽAN FOTO-DIA FESTIVAL U ĐURĐENOVCU

U subotu 8. prosinca 2001. održan je šesti Planinarski foto-dia festival u Đurđenovcu. U prostoru Osnovne škole J. J. Strossmayera bile su izložene fotografije trinaestoro natjecatelja u dvije teme, te slike troje planinara izvan konkurencije.

Program je započeo kratkim uvodnim pozdravom domaćina te prikazivanjem dijapozitiva na temu »Velebítska flora«. Nakon toga projicirani su dijapozitivi sedmero natjecatelja. Svaki od njih predstavio se s deset snimaka na prvu i tri snimka na drugu temu. Trebalo je dočarati jedan izlet u deset snimaka te još tri detalja s tog izleta.

Dok je prosudbena komisija donosila konačan sud, gosti su pozvani na domjenak, a našlo se vremena za upoznavanje i razmjenu iskustava. Komisija, kojoj je na čelu bio Krunoslav Perković, odlučila je da su najbolje fotografije u prvoj temi fotografije Silvine Marković, članice »Plive« iz Zagreba. U stopu su je slijedili Vinko Tomaš iz Vrbovca i Slavko Lupoglavac iz Kutine. U drugoj temi najbolji je bio Đuro Petrović iz Đurđevca (on i Vinko Tomaš članovi su »Bilogore« iz Bjelovara). Pratile su bile Željka Lisak iz Zagreba,

Petrov vrh na Krndiji foto: Antun Kasapović

te Nataša Vidović iz Bjelovara. U dijapozitivima su ocjenjivane obje teme zajedno, a najbolji su bili snimci Tomislava Markovića, člana HPD »Pliva«, sa zimskog uspona na Triglav. Drugi i treći bili su Vlado Obad iz Osijeka i Slobodan Soldo iz Belišća. Posebno priznanje komisije za najduhovitije priče dobili su Antun Kasapović (foto-priča) i Slavko Lupoglavac (dijapriča). Komisija je naglasila da je zadovoljna kvalitetom pristiglih radova i da je postignut cilj festivala.

Kako je postalo običajem, sutradan se išlo na izlet po Krndiji, do Petrovog vrha i Kvržice. Po sunčanom i hladnom vremenu svi su lako stigli do Petrovog vrha. Raspoloženje i ugođaj pokvarili su lovci svojom hajkom na divlje svinje. Naširoko ih se moralo zaobići, da bismo se mogli vratili na svoju stazu.

Šest dana poslije, fotografije s festivala bile su postavljene u hotelu Mursa u Osijeku prigodom skupštine HPD »Zanatlija«.

Bez obzira na manji odaziv natjecatelja nego prošle godine, organizator je odlučio zadržati temu, mjesto i vrijeme održavanja idućeg festivala. Teme su: 1. Planinarski izlet u deset slika i 2. Tri detalja s tog izleta. Idući festival

Izložba uz foto-natječaj

foto: Antun Kasapović

održat će se 7. prosinca 2002. (prvoga vikenda u prosincu) u OŠ J. J. Strossmayera u Đurđenovcu. Radove treba slati do 1. prosinca na adresu HPD »Sunovrat«, K. A. Stepinca 2, 31511 Đurđenovac.

Fotografije trebaju biti formata 13x18 cm. Svaki snimak treba imati naslov ili komentar od najviše jednog retka teksta. Sve obavijesti mogu se dobiti kod Antuna Kasapovića na tel. 031/602-157.

Antun Kasapović

178. SAVJETOVANJE ZPP-a

U Vugrovcu je u organizaciji HPD »Sljeme« iz Zagreba 9. prosinca 2001. održano 178. savjetovanje Međudruštvenog savjeta Zagorskog planinarskog puta. Od 24 društva ZPP-a prisustvovali bili su predstavnici iz 21 društva.

Oni su obaviješteni o obavljenoj primopredaji Središnjice ZPP-a između planinarskih društava »Ravna gora« iz Varaždina i »Ivančica« iz Ivanca i imenovanju Cvjetka Šošarića za tajnika ZPP-a, a potom su donijeli nova Pravila Međudruštvenog savjeta ZPP-a. Dogovorene su i sve zajedničke aktivnosti tijekom 2002. godine, dok je donošenje financijskog plana za

2002. godinu odgođeno za sljedeće savjetovanje, koje će biti 10. ožujka 2002. u Konjščini, a domaćin je HPD »Gradina«. Slet planinara ZPP-a priredit će 16. lipnja 2002. HPD »Lipa« iz Sesveta. Članarina ostaje i dalje 100 kuna po društvu. Poslije savjetovanja nastavljeno je planinarsko druženje uz glazbu KUD-a »Fraklec«.

Cvjetko Šošarić

40. MEMORIJAL MIRA U MRKOPLJU

U subotu 16. veljače, pod pokroviteljstvom HPS-a i Planinarskog saveza Primorsko-goranske županije, a u organizaciji HPD »Bijeće stijene« iz Mrkoplja održat će se pohod od Jasenka do Tuka. Pohod će biti posvećen Međunarodnoj godini planina i spomenu na poginule branitelje. Okupljanje planinara je do 7,15 u Radničkom domu Šumarije u Jasenku (prije skretanja prema HOC »Bjelolasica« u Vrelu). Budući da je duljina pohoda 24 km, planinari trebaju uz dobru kondiciju imati i kompletnu zimsku opremu te skije i štape. Sutradan, u nedjelju u 10 sati započet će Maraton mira. Sve obavijesti mogu se dobiti na tel. 051/833-248, tel./fax 051/830-393 ili e-mail: stanislav.horacek@hi.hinet.hr.

Stanislav Horaček

VMD
Travel Agency

Nehajska 61, 10000 Zagreb
tel. 01-363 88 40 • e: vmd@open.hr

AVIO KARTE ZA VAŠE EKSPEDICIJE

Organiziramo za Vas	u 2002
TEČAJ TURNOG SKIJANJA	velj/ožu
KILIMANJARO+Mt. KENYA	veljača
Mt. KINABALU, BORNEO	svibanj
KORZIKA	lipanj
ELBRUS	srpanj
TIBET	kolovoz

Za detaljne programe

**nazovite, pišite, navratite... ili
posjetite www.vmd.hr**

Organizator putovanja i vodič:
VLADIMIR MESARIĆ DADO
instruktor alpinizma, instruktor Gorske službe
spašavanja i gorski vodič s međunarodnom licencom

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-lux
ZA RH BiH i SLO

Compact
dalekozori

Monokulari

ZOOM
dalekozori

Panoramski
dalekozori

Kompasi

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

Skijaški spust Branka Šeparovića s vrha Cho Oyu, foto: Darko Berljak

**PANTONE®
COLORS**

CHROMOS dd **CHROMOS**
Tiskovnica grafičkih boja Samobor - Hrvatska Printing Ink Factory Samobor - Croatia